

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

DEN BÄSTA OCH SVÅRASTE UPPGIFTEN I VÄRLDEN

Carolina Jernbro, Martina Svensson, Åsa Landberg och Staffan Janson

BARNUPPFÖSTRAN OCH KONFLIKTHANTERING BLAND FÖRÄLDRAR I SVERIGE 2017

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Linnégatan 89 C
115 23 Stockholm

Org.nr: 802000-1072

Tel: +46 8 679 60 78
info@allmannabarnhuset.se
www.allmannabarnhuset.se

ISBN: 978-91-86759-36-0

Utgivningsdatum: Juni 2018

Utgivare: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Författare: Carolina Jernbro, Martina Svensson, Åsa Landberg och Staffan Janson

Illustration & layout: Johan Andréasson, Hectornado

INNEHÅLL

FÖRORD.....	6
SAMMANFATTNING	8
BAKGRUND	12
Definition av våld och barnmisshandel.....	12
Risker kopplat till våld	12
Konsekvenser av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn.....	14
Barnets rättigheter.....	15
Kartläggningens betydelse	16
Risken för underrapportering.....	16
Syfte och frågeställningar	16
METOD	18
Enkätundersökning till föräldrar.....	18
Urval, svarsfrekvens och bortfall.....	18
Bortfallsundersökning.....	19
Frågeinnehåll och utskick	20
Statistisk bearbetning.....	20
Tillförlitlighet	20
Intervjustudie med föräldrar.....	21
Urval	21
Datainsamling	21
Databearbetning	22
Resultatens trovärdighet	22
Etiska överväganden.....	23
RESULTAT FRÅN FÖRÄLDRAENKÄTSTUDIEN	24
Beskrivning av studiepopulation	24
Föräldrars kärlek, beröm, engagemang och gränssättning samt barnets delaktighet.....	26
Attityder till olika former av sanktioner och våld i uppfostran.....	28
Konflikthanteringsstrategier och bruk av psykiskt och fysiskt våld.....	29
Psykiskt våld.....	30
Fysiskt våld.....	31
Trötthet, stress och nedstämdhet vid konflikt med barnet.....	32
Stöd för att hantera svårigheter i föräldraskapet	34

RESULTAT FRÅN INTERVJUSTUDIE MED FÖRÄLDRAR	36
Barnuppfostran	36
Uppfylla barns behov av kärlek och närhet	37
Vara lyhörd och beakta barnens åsikter	38
Barn behöver ramar och riktlinjer	39
Konflikter, konflikthantering och våld	41
Situationer där konflikter uppstår	41
Strategier för att hantera konflikter	43
Synen på barnmisshandel och övergrepp	47
Uppväxtens påverkan på föräldraskapet	49
Medvetna val i uppfostran	49
Våld och kränkningar under föräldrarnas egen barndom	51
Föräldrarollen	53
Att vara förälder	53
Miljöer och omständigheter som påverkar	54
Stöd i föräldraskapet	56
Stödet från BVC och andra verksamheter	56
Det sociala stödet från närstående	59
DISKUSSION	60
Kärnan i uppfostran är kärlek	60
Att vara förälder – en svår balansgång	60
Synen på våld	62
Föräldrar som utövar våld mot sina barn	63
Föräldrars strategier för att hantera konflikter med barn	63
Uppfostran i Barnkonventionens anda?	65
Föräldrastöd	66
Att förebygga våld mot barn – hur går vi vidare?	66
Behov av fortsatt forskning	68
REFERENSER	70
BILAGA 1 - FÖRÄLDRAENKÄT	72
BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE	77

FÖRORD

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har på uppdrag av regeringen låtit forskare genomföra en kartläggning av kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling av barn i Sverige. Den första delen bestod av en elevstudie där drygt 4700 elever från årskurs nio i grundskolan och årskurs två på gymnasiet har svarat på frågor om utsatthet för våld under hela uppväxten (Jernbro & Janson, 2017; Landberg, Jernbro & Janson, 2017).

Den andra delen av kartläggningen består av den föräldrastudie som beskrivs här. Föräldrar har anonymt fått svara på enkätfrågor om synen på barnuppföstran och om hur de själva uppföstrat sitt barn under det senaste året. Resultaten bygger på vad föräldrarna själva valt att berätta, men eftersom delvis samma frågor ställts vid flera undersökningar går det att jämföra svaren med tidigare år. För att komplettera och fördjupa enkätsvaren har vi även genomfört intervjuer med föräldrar.

Resultaten är på många sätt positiva. En överväldigande majoritet av de föräldrar som medverkat i studien tar avstånd från alla former av kroppslig bestraffning och kränkande behandling. På den punkten är de nordiska länderna unika och skiljer sig från resten av världen. Föräldrar i Sverige lyfter i stället fram vikten av att barn får känna närhet och kärlek och att föräldrar är lyhörda för sina barns behov. De anser att föräldrar behöver vara flexibla och anpassa sin föräldrastil både efter situationen och efter barnet. Samtidigt betonar föräldrarna behovet av att barn får gränser och ramar utan att de kränks. Bilden av en kärleksfull och flexibel föräldrageneration tonar fram. Denna målbild kan ibland vara svår att leva upp till. Rapportens titel syftar just på detta, en förälder i kartläggningen beskrev föräldraskapet som den bästa och samtidigt den svåraste uppgiften i världen.

Stress, tidsbrist, krav från omgivningen, särskilda behov hos barnen och svåra livshändelser är exempel på sådant som bidrar till att föräldrar inte kan leva upp till sina egna högt ställda krav och behöver stöd av omgivningen för att klara föräldrarollen. För trots goda ambitioner hos föräldrar visar såväl elevstudien som föräldrastudien att alltför många barn fortfarande utsätts för våld i hemmet. I vår kartläggning beskriver föräldrar hur de praktiskt går till väga för att uppföstra barn utan slag och kränkningar. Det de beskriver kan användas för att lära andra föräldrar hur de kan göra. Men det behöver också kompletteras med föräldrastöd som ger praktisk hjälp och avlastning för föräldrar i svåra livssituationer.

Samtidigt kan inte förväntningarna på effekter av föräldrastöd ställas alltför högt. Det finns en liten grupp av föräldrar som kränker och skadar barn på ett sätt som gör att det inte är till barnets bästa att bo tillsammans med dem, eller ens att ha umgänge med dem. Förutom rehabilitering behövs då andra åtgärder från samhället, som skydd och beslut om att barnet får växa upp med en trygg förälder eller med andra trygga vuxna. Den enda möjliga vägen att skydda barnet från fortsatt våld är helt enkelt att separera barnet från den våldsamma föräldern.

Varje barn har rätt att växa upp utan våld och målet är att allt våld mot barn ska upphöra och att alla barn ska känna att de har en vuxen som tar hand om dem. Vi har en bra bit kvar innan vi är där. Det tycks som att föräldrars attityder till att använda våld i uppfostringssyfte inte längre är huvudorsaken till att barn utsätts, istället handlar det om att föräldrar har problem och svårigheter som gör att de inte klarar av sin situation. Vissa grupper av barn drabbas hårdare av våld och kränkande behandling än andra. I familjer med dålig ekonomi, med psykisk ohälsa eller missbruk och i familjer där föräldrar är födda utanför Norden är det vanligare att barn utsätts för våld. Barn med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning utsätts också oftare för barnmisshandel.

Men, oavsett bakgrund och orsak är våld mot barn alltid fel. I Sverige har vi i stor utsträckning lyckats förebygga att föräldrar använder våld i syfte att uppfostra, men det allvarliga våldet mot barn har inte minskat över tid på samma sätt som de mer lindriga formerna. Nästa stora utmaning är att reducera även det våldet så att vi på sikt kan leva upp till Barnkonventionens krav att alla barn har rätt till en uppväxt fri från våld.

CECILIA SJÖLANDER

Generalsekreterare, Stiftelsen Allmänna Barnhuset

SAMMANFATTNING

Syfte och metod

Syftet med föräldrastudien var att kvantitativt undersöka (1) föräldrars syn på barnuppfostran, kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn samt (2) bruk av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn bland föräldrar i Sverige. Ett ytterligare syfte var att få fördjupad kunskap om föräldrars syn på barnuppfostran och konflikthantering i relation till sina barn genom kvalitativa intervjuer.

Den kvantitativa undersökningen bestod av en postenkät som genomfördes under senhösten 2017, i samarbete med Statisticon AB och EVRY. Urvalet omfattade föräldrar (vårdnadshavare) till 2 500 barn i åldrarna 1–12 år och drogs från SPAR-registret, som är en kopia av folkbokföringsregistret. Det var 1 051 personer som svarade på enkäten vilket motsvarar en svarsandel på 42 procent. En bortfallsundersökning genomfördes som visade att andelen svenskfödda och andelen högutbildade (universitetsutbildning 3 år eller längre) var högre än förväntat i den grundläggande undersökningen.

Den kvalitativa undersökningen bestod av en intervjustudie som genomfördes under våren och hösten 2017. I studien deltog 17 föräldrar från både storstad och landsbygd, med olika kön, ålder, kultur, boendesituation och socioekonomi. Datainsamlingen gjordes genom semistrukturerade intervjuer utifrån en intervjuguide med öppna frågor om föräldrarnas syn på barnuppfostran, föräldraskap, konflikter, konflikthantering och föräldrastöd.

Resultatsammanfattning enkätstudie

I enkätstudien rapporterade två procent av föräldrarna att de använt fysiskt våld mot barnet det senaste året. Det handlade främst om att föräldern klappat till eller kastat något på barnet. Nästan 19 procent uppgav att de hade vid minst ett tillfälle det senaste året knuffat eller ruskat sitt barn, och totalt fem procent hade gjort det tre eller fler gånger. Detta var vanligare bland föräldrar till yngre barn och bland föräldrar till barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som ADHD, Aspergers syndrom eller autism.

Det var 12 procent av föräldrarna som använt psykiskt våld mot barnet det senaste året, såsom att ha förolämpat barnet flera gånger, hotat med fysiskt våld eller kastat/slagit sönder något inför barnet. Det var betydligt vanligare att använda psykiskt våld mot barnet bland föräldrar som själva blivit utsatta för fysiskt våld under sin egen uppväxt och bland föräldrar med barn som hade en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Nästan ingen förälder uppgav att det var okej att hota med att slå ett barn (0,4 procent)

eller att faktiskt slå det (0,3 procent). Det var betydligt färre föräldrar som accepterade fysiskt våld i uppfostringssyfte i denna studie än de tidigare nationella föräldrastudierna som genomförts.

De vanligaste strategierna för att hantera konflikter var att diskutera med barnet eller att distrahera barnet. Drygt hälften av föräldrarna rapporterade att de ignorerat konflikten. Knappt hälften av föräldrarna hade gett barnet extra sysslor och en tredjedel av föräldrarna hade gett barnet timeout. Att inte låta barnet umgås med vänner eller att dra in barnets veckopeng var inte lika vanligt. Många föräldrar uppgav att de känt sig stressade, trötta eller ledsna vid den senaste konflikten med barnet.

Majoriteten av föräldrarna (83 procent) rapporterade att de inte haft något behov av professionellt stöd för att hantera svårigheter i föräldraskapet. Sjutton procent rapporterade att de haft behov av professionellt stöd i föräldraskapet och av dessa hade majoriteten fått stöd som de var nöjda med. Det var dock fem procent som haft behov av stöd, men inte sökt professionell hjälp.

Resultatsammanfattning intervjustudie

Analysen av intervjuerna med 17 föräldrar resulterade i fem huvudkategorier; Barnuppfostran, Konflikter, konflikthantering och våld, Uppväxtens påverkan på föräldraskapet, Föräldrarollen och Stöd i föräldraskapet, som beskrivs i korthet nedan.

Barnuppfostran

Föräldrarna upplevde att de mest betydelsefulla komponenterna i barnuppfostran var att föräldern ska vara kärleksfull, närvarande och konsekvent. Föräldrarna ansåg att barnuppfostran handlar mycket om att uppfylla barns behov av kärlek och närhet, och att ge dem tid och uppmärksamhet. Öppen och tydlig kommunikation med barnet har också en betydande roll i barnuppfostran ansåg majoriteten av föräldrarna, och de framhöll att det är viktigt att lyssna på barnen. Att vara konsekvent upplevde majoriteten av föräldrarna vara en grundläggande del i barnuppfostran, vilket samtidigt upplevdes vara ganska svårt. Intervjuerna belyser att det ansågs vara viktigt att ge barn tydliga riktlinjer och ramar, att barn behöver regler att förhålla sig till. Intervjuerna speglar inga särskilda könsskillnader när det gäller föräldrars syn på barnuppfostran.

Konflikter, konflikthantering och våld

I intervjuerna framkom att det oftast uppstod konflikter med barnen om föräldern själv var stressad eller hade haft en tuff dag på jobbet, och att tidsbrist var en vanlig orsak till konflikter. Intervjuerna illustrerade att föräldrarna använde många olika strategier för att hantera konflikter med sina barn. Att förklara varför ansågs många gånger vara nyckeln i konflikthanteringen. Föräldrarna ansåg att konflikter ofta kunde undvikas genom att planera och förbereda barnet i förväg på vad som skulle hända. En vanlig strategi för kon-

flikthantering med små barn var att distrahera och avleda barnet med något annat. Att ta bort Ipad, X-box och mobilen var ett vanligt sätt att hantera konflikter med äldre barn. Föräldrarna kunde även använda mutor som en snabb lösning för att undvika konflikter. En annan vanlig strategi som användes som konflikthantering var att bära in barnet på rummet, för att ta en timeout. Flera använde denna strategi regelbundet medan andra föräldrar var helt emot timeout, då de ansåg att timeout skapar oro och rädsla hos barnet. Att använda bestraffningar var flera föräldrar emot, medan andra ansåg att barnen behövde någon form av bestraffning för att lära sig rätt och fel. Intervjuerna illustrerade tydligt att majoriteten av föräldrarna väljer sina strider.

Intervjuerna speglade inga särskilda könsskillnader när det gäller föräldrars sätt att hantera konflikter med sina barn. Samtliga föräldrar påpekade att de aldrig skulle slå sina barn, och de ansåg att det inte finns några ursäkter för misshandel.

Uppväxtens påverkan på föräldraskapet

Intervjupersonernas egen barndom och uppväxt hade färgat deras syn på barnuppfostran, och påverkade även deras sätt att uppfostra sina egna barn. De intervjupersoner som upplevde att de hade haft en bra barndom försökte uppfostra sina barn på samma sätt som deras föräldrar hade gjort. Andra upplevde att deras föräldrar hade gett dem för lite kärlek, tillsyn, tid, uppmärksamhet och närvaro när de var små. De ville därför ge sina barn allt som de själva inte hade fått. Det framkom också att flera av intervjupersonerna hade haft en svår och traumatisk uppväxt. Några berättade att de hade upplevt våld, psykisk misshandel, försummelse och även sexuella övergrepp i sin barndom. Intervjupersonerna som upplevt detta hävdade att de aldrig skulle tänka sig att utsätta sina barn för samma sak. De framhöll att fysisk och psykisk misshandel skadar barn, och de ville ge sina barn raka motsatsen till sin egen barndom.

Föräldrarollen

Flera föräldrar upplevde att föräldrarollen är dynamisk, att den förändras i takt med att barnet växer och utvecklas. Föräldrarollen förändras efter barnets olika faser och påverkas av livets olika omständigheter. Föräldrarna beskrev att de ofta reflekterade över sin föräldraroll. De berättade att de ofta funderade på hur de hade hanterat olika situationer, om de hade kunnat göra annorlunda på något sätt, för att kunna bli ännu bättre föräldrar. Flera föräldrar hade tydliga målbilder av hur de ville vara som föräldrar. De upplevde att det var lätt att känna sig misslyckad som förälder, om de inte levde upp till sin målbild.

Intervjupersonerna påpekade att den egna hälsan, miljön runt omkring och människorna i deras närhet påverkade dem som föräldrar. Arbetet och arbetstiderna var något som de ansåg hade en stor påverkan på föräldraskapet.

Stöd i föräldraskapet

Föräldrarna upplevde att det var viktigt att kunna få stöd i sin föräldraroll. De ansåg att det kunde behövas olika former av stöd, beroende på barnets ålder och individuella

förutsättningar. Några föräldrar upplevde att de hade fått bra stöd och praktiska råd från BVC, medan andra var missnöjda med BVC och upplevde att deras BVC-sköterska saknade kunskap. Intervjuerna visar att föräldragrupperna var något som flera mammor hade haft stor glädje av, som de gärna ville gå i även med andra och tredje barnet. Däremot visade studien att det saknades samtalsstöd för män efter förlossningen. Några föräldrar upplevde att det saknades information om föräldrastöd, och det önskades mer material om att ha bonusbarn.

Flera intervjupersoner ansåg att väntetiderna till psykologer, kuratorer och BUP var för långa, och föräldrarna efterfrågade mer resurser till dessa verksamheter. Flera föräldrar upplevde att personalen på förskolan varit ett bra stöd för att prata om barnens utveckling och behov. Det framhölls också att skolan var en arena där några föräldrar önskat mer stöd, framförallt till barn med funktionsnedsättningar. Några föräldrar framhöll att myndigheterna behöver ingripa snabbare vid misstanke om att barn far illa, då de upplevde att det tar för lång tid innan utsatta barn får hjälp.

Samtliga föräldrar ansåg att det var viktigt att få socialt stöd av familj och vänner, för att få ventilera och ställa frågor om barnuppfostran och föräldraskap. Majoriteten av intervjupersonerna fick främst stöd av sin partner när det gällde barnuppfostran.

Konklusion

Enkätstudien och intervjustudien visade att föräldrarna anser att kärnan i barnuppfostran är kärlek, närvaro och att vara konsekvent. I stort sett alla föräldrar tog avstånd från våld och kränkningar. Istället användes alternativa strategier för att lösa konflikter. Majoriteten av föräldrarna förklarade och diskuterade med barnet. Andra vanliga sätt att hantera konflikter var att avleda, ignorera barnet och konflikten eller använda timeout. Föräldrarna upplevde att det var viktigt att ha möjlighet till stöd i sin föräldraroll, utifrån barnets ålder och individuella förutsättningar.

BAKGRUND

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har av regeringen fått i uppdrag att genomföra en studie som belyser föräldrars syn på barnuppfostran samt förekomst av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn. Studien består av en enkätstudie för att följa upp de tidigare föräldraundersökningar som genomförts åren 1980, 2000, 2006 och 2011, och en kvalitativ intervjustudie med syftet att få fördjupad kunskap om föräldrars syn på barnuppfostran.

Förekomsten av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn har studerats kontinuerligt i Sverige sedan införandet av den så kallade anti-aga lagen i föräldrabalken år 1979 (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). De nationella studierna har belyst föräldrars bruk av och inställning till olika bestraffningsformer (åren 1980, 2000, 2006 och 2011) och skolelevers erfarenheter av våld och kränkningar (åren 1995, 2000, 2006 och 2011). Studierna har sedan år 2006 skett på uppdrag av regeringen i samarbete mellan Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstads universitet. Genom att med jämna mellanrum ha genomfört undersökningar med samma metodik har Sverige idag en unik kunskapsbas vad gäller barnuppfostran, misshandel och kränkningar av barn. Någon liknande uppföljning över så lång tid finns oss veterligen inte någon annanstans i världen. Studierna har visat att svenska föräldrar under en period på 40–50 år radikalt har ändrat sina uppfostringsmetoder, från en situation där aga betraktades som en naturlig del i uppfostran till en situation där 95 procent av föräldrarna anser att alla former av våld mot barn är oacceptabla. Denna djupgående attityd- och beteendeförändring har väckt uppmärksamhet och beundran i stora delar av världen (Gilbert et al., 2009; Janson, Långberg & Svensson, 2010; Gilbert et al., 2012), och är en av de främsta anledningarna till att Sverige ses som ett föredöme när det gäller barns rättigheter.

Efter den kraftiga nedgången i kroppsliga bestraffningsmetoder mellan 1980 och år 2000 har våld mot barn inom familjen stabiliserat sig på en internationellt mycket låg nivå. Vid den senaste undersökningen år 2011 var det bara drygt tre procent av föräldrarna som angav att de slagit sitt barn någon gång under det sista året, men ingen förälder angav att detta skett tio gånger eller mer (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). Studierna tyder också på att svenska föräldrar i hög grad slutat att ruska små barn, särskilt spädbarnen. Detta är förhoppningsvis ett resultat av de nationella informationskampanjerna de sista tio åren om faran av att skada barn, när man ruskar dem.

Den mycket påtagliga attitydförändring som skett i Sverige och övriga Skandinavien sedan 1960-talet när det gäller aga är anmärkningsvärd ur ett internationellt perspektiv. Den viktigaste faktorn för om en förälder slår sitt barn är sannolikt om aga betraktas som ett normalt föräldrabeteende av det omgivande samhället, och här har Sverige utvecklat mycket starka tabun mot att aga barn. På ett mer personligt plan spelar det roll om föräldrar själva varit utsatta för upprepade bestraffningar, men ännu mer om de anser att de förtjänade att bli bestraffade. Genom att se det på detta sätt förskjuter de ansvaret för våldet från den som bestraffar till den bestraffade (Durrant, Acar, McNeil, Watkinson & McGillivray, 2017). Att kartlägga betydelsen av dagens föräldrars attityder till barnaga är således av stor betydelse. Därför har vi i den aktuella studien även valt att

djupintervju föräldrar om deras inställning till olika former av barnuppfostran för att få en djupare förståelse av hur dagens föräldrar tänker.

När det gäller studierna av barn och ungdomars attityder till våld och erfarenheter av våld har det funnits en påfallande stabilitet i svaren efter år 2000. Omkring 14 procent av barnen har upplevt kroppslig bestraffning i hemmet någon gång i livet och drygt fem procent har upplevt svårare och/eller upprepad misshandel. De fem procent som anger att de upplevt upprepat våld har troligen gjort det även under sitt senaste levnadsår och denna procentandel kan således stämma ganska väl med andelen föräldrar som angett att de slagit sina barn under det senaste året. Ett metodologiskt problem är, att vi erfarenhetsmässigt vet, att förskolebarn straffas kroppsligt mera än ungdomar, som varit de svarande i elevenkäterna. Det är osannolikt att ungdomar har tydliga minnen från sina första levnadsår.

Definition av våld och barnmisshandel

I denna rapport utgår vi från Kommittén mot barnmisshandels definition av barnmisshandel som innefattar när en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov (Socialdepartementet, 2001 s 120). Denna definition utgår från ett barnperspektiv då den inte skiljer mellan avsiktliga och oavsiktliga handlingar eller aktiv och passiv försummelse. Definitionen tar heller inte hänsyn till kulturella skillnader. All kroppslig bestraffning inkluderas i fysiskt våld och att uppleva våld mellan de vuxna i familjen ses enligt denna definition som psykiskt våld (Socialdepartementet, 2001).

I denna rapport används begreppet våld mot barn parallellt med begreppet barnmisshandel. Kroppslig bestraffning används parallellt med begreppen aga och fysiskt våld.

Risker kopplat till våld

Forskning har visat på flera riskfaktorer som är kopplat till barnmisshandel. Det finns riskfaktorer som kan hänföras till föräldrarna såsom svag familjeekonomi, att vara ensamstående, missbruk, psykisk ohälsa eller att vara född utanför Norden. Det finns också risker som kan hänföras till barnet såsom funktionsnedsättningar. Tidigare nationella och internationella studier visar att barn med funktionsnedsättning löper två till fem gånger högre risk att utsättas för olika typer av våld (Jernbro & Janson, 2017; Jones et al., 2012). Hög grad av föräldrastress och en känsla av maktlöshet kan vara en av orsakerna till att barn med funktionsnedsättningar oftare blir utsatta för våld av sina föräldrar enligt Svensson m.fl. (2013). I den studien beskrev föräldrar som hade barn med funktionsnedsättning och kronisk sjukdom att de kunde uppleva känslor av vrede, frustration eller maktlöshet i specifika krävande situationer med barnet, som kunde leda till att föräldern blev hårdhänt eller hade tankar om våld (Svensson, Eriksson & Janson, 2013).

Annerbäck (2011) presenterar en modell med fyra faktorer som alla kan innebära ökad risk för barnmisshandel; föräldrars benägenhet att använda våld, social och finansiell belastning, brister i det sociala nätverket samt sårbarhet hos barnet (till exempel låg ålder eller funktionsnedsättning). Hon argumenterar för att såväl utredningar som interventioner därför måste ha ett brett perspektiv och inriktas på alla dessa faktorer.

Konsekvenser av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn

När anti-aga lagen kom till i föräldrabalken 1979, så var den i huvudsak en reaktion på förekomsten av svår misshandel av barn, även om lagen var förutseende nog att även ta upp försummelse av barns grundläggande behov och kränkningar. Vid den tiden gjorde de flesta tydlig skillnad mellan aga (som uppfostringsmetod) och misshandel, där konsekvenserna av aga uppfattades som ganska ringa. Efterhand har detta perspektiv förskjutits då man även funnit tydliga samband mellan aga och aggressivt beteende hos barn. En stor mängd vetenskapliga studier från de sista decennierna har visat dessa samband. Den fråga som efterhand uppstod var, om det var aga som utlöste aggressivitet hos barnen eller om det var barnens aggressivitet som utlöste aga. Senare studier har visat att kroppslig bestraffning klart ökat risken för aggressivt och utåtagerande beteende hos barn och att föräldrar som lyckades minska sitt hårda beteende gentemot barnen också minskade deras aggressivitet. Man har dessutom kunnat visa att kroppslig bestraffning inte minskar utåtagerande beteende hos barnen (Gershoff, Sattler & Ansari, 2018). Aktuell forskning har visat att aga i barndomen ökar risken för psykiatrisk sjukdom i vuxen ålder, även då man kontrollerat för tänkbara andra faktorer som skulle kunna inverka på framtida beteende. Man har också funnit samband mellan aga och sämre kognitiv (intellektuell) utveckling, sämre språkutveckling och försämrade studieresultat. Modern avbildningsteknik av hjärnan har visat att kroppslig bestraffning kan minska den grå substansen i de främre hjärndelarna som styr våra handlingar och dessutom orsaka ändringar i dopaminproducerande regioner, som kan leda till ökad känslighet för alkohol och droger (Durrant et al., 2017; Grogan-Kaylor, Ma & Graham-Bermann, 2018).

Den tidigare åtskillnaden mellan kroppslig bestraffning och misshandel har visat sig felaktig. Fysisk bestraffning av barn har i en mängd studier konsekvent visat tydliga samband med misshandel (Gershoff & Grogan-Kaylor, 2016). Barn som agats har 5–10 gånger ökad risk att även bli svårare misshandlade och spädbarn som agats har dubbelt så hög risk som övriga spädbarn att skadas så svårt att de krävt sjukvård (Crandall, Chiu & Sheehan, 2006). De föräldrar som agat sina barn har en tendens att eskalera våldet till uppenbar misshandel, eftersom de inte uppfattar att lättare kroppslig bestraffning har någon effekt (Durrant et al., 2017; Grogan-Kaylor et al., 2018). Att majoriteten av alla svenska föräldrar inte längre agat sina barn har således stor betydelse även för att minska risken för mer allvarlig misshandel och skador.

Förutom kroppsliga bestraffningar finns andra uppfostringsmetoder som kan ha negativa konsekvenser för barnet. Timeout är en sådan metod, beroende på hur den används.

Enligt Bremberg och Eriksson (2010) har timeout två olika innebörder. I det ena fallet kan timeout innebära att föräldern går undan med ett oroligt barn till en lugnare plats, för att barnet ska lugna ner sig tillsammans med föräldern. Timeout kan också innebära att föräldern placerar barnet ensamt i ett annat rum, på en särskild plats eller stol, för att barnet ska sitta och tänka över vad han/hon gjort (Bremberg & Eriksson, 2010). Avskiljande timeout skulle kunna likställas med rumsarrest. I Föräldrabalken kapitel 6:1 gjordes ett tillägg för att förtydliga vad "annan kränkande behandling" innebär, och där tas rumsarresten upp som ett exempel: "Åtgärder som kan innebära kränkande behandling är rumsarrest". Enligt föräldrabalken är det således inte acceptabelt att stänga in sitt barn på rummet.

Hjärnforskarna Siegel och Bryson (2014) som studerat vad som händer i barns hjärnor när de utsätts för olika bestraffningar, har sett att reaktionen vid isolering, så som timeout, liknar den reaktion som sker i hjärnan om ett barn utsätts för kroppslig bestraffning. Den sociala smärta som orsakas av bortstötning/uteslutning är mycket lik den vid upplevelsen av fysisk smärta, enligt bilder av hjärnans aktivitet. Den isolerande och avskiljande formen av timeout är enligt Siegel och Bryson (2014) ett skadligt sätt att uppfostra barn.

Av stort intresse är vilka uppfostringsmetoder svenska föräldrar använder, vilket är ett av de ämnen som vi velat få fördjupad kunskap om genom de intervjuer som genomförts i denna studie.

Barnets rättigheter

Den svenska anti-aga lagen från 1979 byggde på nya kunskaper om barns utveckling och betydelsen av att förstärka positiva och konstruktiva beteenden. En annan viktig faktor var en ökad medvetenhet om barnets mänskliga rättigheter, där svenska representanter tog aktiv del i utvecklingen av FN:s kommande konvention om Barnets Rättigheter, som fastställdes år 1989. Flera artiklar i FN:s Barnkonvention är i dag vägledande för hur barn skall behandlas.

- **Den viktigaste grundsatsen som anges i Artikel 19 är att föräldrar skall skydda sina barn från alla former av fysisk och psykisk bestraffning liksom handlingar som kränker eller orsakar skador hos barn.**

De övriga principerna är:

- **Att uppfostran skall ta hänsyn till barnets utveckling (artikel 5 och 14).**
- **Att uppfostran skall ta hänsyn till barnets specifika individuella egenskaper (artikel 29), vilket innebär att uppfostran måste anpassas individuellt.**
- **Att barnen så långt möjligt skall vara delaktiga i beslut som är viktiga för deras liv och utveckling (artikel 3 och 12).**
- **Att man visar respekt för barnets värde/värdighet. I Sverige innebär detta att man i allmänhet talar om jämställdhet och jämlikhet.**

Man kan inte förvänta sig att föräldrar skall känna till FN:s Barnkonvention i detalj. Däremot är det intressant att kartlägga om dagens föräldrar handlar gentemot sina barn i en anda som motsvarar Barnkonventionens huvudprinciper.

Kartläggningens betydelse

Det är viktigt att förekomsten av misshandel och kränkningar av barn i Sverige följs upp regelbundet. Den främsta anledningen till detta är att öka eller anpassa preventiva insatser i den händelse det finns tecken på att förekomsten av barnmisshandel skulle öka eller ändra karaktär. Barns och föräldrars egna uppgifter är de enda någorlunda säkra indikatorerna på förekomsten av misshandel och kränkningar, medan sekundär rapportering till polis och socialtjänst ger en betydande underrapportering. Som nämnts i ovanstående stycken är det också viktigt att utröna vilka alternativa uppfostringsmetoder dagens föräldrar använder och hur de ser på barns rättigheter och delaktighet.

Risken för underrapportering

Tyvärr får man räkna med en viss underrapportering av våld mot barn även i de nationella föräldrastudierna. Detta beror på två huvudsakliga orsaker. Dels har andelen personer som svarar på enkäter, även om de är aidentifierade, minskat väsentligt de sista decennierna. För tjugo år sedan kunde man räkna med svarsfrekvenser över sjuttiofem procent, medan vi idag får nöja oss med svarsfrekvenser som i bästa fall är femtio procent. Risken är då att vi får skeva urval, som inte avspeglar de verkliga förhållandena. Den andra betydelsefulla orsaken är det starka tabu som idag finns mot att aga barn i Sverige. Det kan innebära att man medvetet underrapporterar eller avstår från att rapportera om kroppslig bestraffning. Då vi varit medvetna om risken för denna underrapportering har vi dels försökt att kontrollera för den med olika metoder, men som ett viktigt komplement djupintervjuat föräldrar om deras beteende och attityder till barnuppfostran.

Syfte och frågeställningar

Syftet med enkätstudien var att undersöka (1) föräldrars syn på barnuppfostran, kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn samt (2) bruk av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn bland föräldrar i Sverige. Huvudfrågorna som ska besvaras är:

- Vilka typer av bestraffningsmetoder används mest frekvent?
- Vilka attityder har föräldrar i Sverige till kroppslig bestraffning?
- Hur många rapporterar att de använder kroppslig bestraffning?

Syftet med den kvalitativa undersökningen var att erhålla fördjupad kunskap om föräldrars syn på barnuppfostran och konflikthantering i relation till sina barn utifrån följande frågeställningar:

- **Vad upplever föräldrar som viktigt i barnuppfostran?**
- **Vad utlöser konflikter mellan föräldrar och barn?**
- **Hur hanterar föräldrar konflikter med sitt/sina barn?**
- **Upplever föräldrar att det finns andra faktorer (positiva och negativa) som de inte själva kan kontrollera men som inverkar på deras uppfostran av barn?**
- **Anser föräldrar att de har behov av (ytterligare) föräldrastöd?**

METOD

I detta avsnitt beskrivs metoderna för enkätstudien och intervjustudien separat.

Enkätundersökning till föräldrar

Enkätundersökningen genomfördes som en postal enkätundersökning med tre påminnelser under oktober till början av december år 2017, i samarbete med Statisticon AB och EVRY.

Urval, svarsfrekvens och bortfall

Urvalet omfattade föräldrar (vårdnadshavare) till 2 500 barn i åldrarna 1–12 år och drogs från SPAR-registret, som är en kopia av folkbokföringsregistret. För att nå vårdnadshavarna upprättades en ram utifrån SPAR-registret baserat på barnen. Avgränsningen av ramen baserades på barn folkbokförda i Sverige och födda mellan 2004-10-01 till och med 2016-09-30, vilket motsvarade åldrarna 1–12 år vid tidpunkten för upprättandet av ramen. Ramen bestod av 1 426 694 barn.

Ramen stratifierades med avseende på kön och ålder och inom varje stratum drogs ett obundet slumpmässigt urval. I tabell 1 redovisas populations- och urvalsstorlekar per stratum.

TABELL 1. Populations- och urvalsstorlek per stratum.

Stratum	Kön	Ålder	Stratum	Population		Urval	
				Antal	%	Antal	%
Flickor födda 0410-0809	Flicka	9-12 år	1	225 795	15,8	384	15,4
Flickor födda 0810-1209	Flicka	5-8 år	2	234 757	16,5	412	16,5
Flickor födda 1210-1609	Flicka	1-4 år	3	232 260	16,3	418	16,7
Pojkar födda 0410-0809	Pojke	9-12 år	4	238 994	16,8	407	16,3
Pojkar födda 0810-1209	Pojke	5-8 år	5	248 369	17,4	435	17,4
Pojkar födda 1210-1609	Pojke	1-4 år	6	246 519	17,3	444	17,8
Summa				1 426 694	100,0	2 500	100,0

Det var 1 051 personer som svarade på enkäten vilket motsvarar en svarsandel på 42 procent. I tabell 2 redovisas svarsandelen per stratum. Det framgår att det inte är några betydande skillnader i svarsandelar mellan olika strata.

TABELL 2. Svarsandel per stratum.

Stratum	Kön	Ålder	Stratum	Urval		Svarande	
				Antal	Antal	Antal	Andel, %
Flickor födda 0410-0809	Flicka	9-12 år	1	384	177	46,1	
Flickor födda 0810-1209	Flicka	5-8 år	2	412	165	40,0	
Flickor födda 1210-1609	Flicka	1-4 år	3	418	168	40,2	
Pojkar födda 0410-0809	Pojke	9-12 år	4	407	178	43,7	
Pojkar födda 0810-1209	Pojke	5-8 år	5	435	194	44,6	
Pojkar födda 1210-1609	Pojke	1-4 år	6	444	169	38,1	
Summa				2 500	1 051	42,0	

I tabell 3 redovisas svarsfrekvens och anledning till bortfall.

TABELL 3. Svarsfrekvens och bortfall.

Kategori	Förklaring	Antal	Andel (%)
Svar	Enkät inkommen (komplett eller nästan komplett)	1 051	42,0
Bortfall	Bortfall där information saknas	1 387	55,5
	Principvägran	7	0,3
	Flyttat - adress okänd	36	1,4
	Känd men inte hittad	11	0,4
	Postretur (tillhör målpopulationen)	7	0,3
	Språksvårigheter	1	0,0
	Summa		2 500

Bortfallsundersökning

Efter att datainsamlingen avslutats genomfördes en bortfallsundersökning via telefon, för att få en bättre förståelse för bortfallets sammansättning utifrån civilstånd, utbildning och födelseort. Ett slumpmässigt urval omfattande 60 personer drogs bland personerna i bortfallet. De som kategoriserats som vägrare eller på annat sätt avböjt sin medverkan undantogs. Urvalet drogs därmed bland 1 423 barn.

Telefonnummer till samtliga erhöles dock inte och fick därmed kompletteras med ett obundet slumpmässigt urval på 25 personer bland de 1 423. Inte heller bland de 85 personerna erhöles en svarandemängd i närheten av 60 personer. Urvalet kompletterades ytterligare med 36 personer så att totalt 121 personer ingick i urvalet i bortfallsundersökningen. Bland dessa var det 43 personer där telefonnummer inte kunde erhållas. Bland de 78 personer där telefonnummer erhöles var det 45 som svarade i bortfallsundersökningen, vilket motsvarar 58 procent av dem där telefonnummer fanns tillgängligt.

De deltagande personerna fick svara på tre frågor som rörde civilstånd, födelseland och utbildningsnivå. När det gällde civilstånd, så fanns det inga markanta skillnader mellan ordinarie undersökning och bortfallsundersökningen. När det gällde födelseland och utbildningsnivå förekom dock skillnader. Andelen svenskfödda var högre i ordinarie undersökningen (72 procent) i jämförelse med bortfallsundersökningen (53 procent), och andelen högutbildade (universitetsutbildning 3 år eller längre) var större i den ordinarie undersökningen (51 procent) än i bortfallsundersökningen (27 procent).

Frågeinnehåll och utskick

I denna undersökning ingick 15 enkätfrågor, vilket är betydligt färre frågor än vid tidigare års undersökningar. Motivet till att förkorta enkäten var att höja svarsfrekvensen. Enkäten har genomgått en kollegial granskning och har också granskats av ett antal föräldrar innan den färdigställdes och skickats ut. Enkäten återfinns i bilaga 1.

Frågorna i enkäten var grupperade i två huvudområden; bakgrundsinformation om respondenten och dess familj samt frågor om barnuppfostran. Frågorna om föräldrarnas bakgrund är samma eller likartade som frågorna i tidigare kartläggningar. Frågorna som handlar om konflikthantering utgår ifrån den så kallade Conflict Tactics Scale (Strauss, 1998), som har använts vid tidigare kartläggningar. Genom att använda samma instrument som tidigare kan resultaten jämföras över tid.

Det fanns en öppen fråga i slutet av enkäten med möjlighet att fritt uttrycka sina tankar om föräldraskap och uppfostran. Det var 837 personer (80 procent av de svarande) som svarade på den öppna frågan.

Det har gjorts totalt fyra utskick av enkäten. Vid den tredje påminnelsen skickades en förkortad enkät där fem frågor var exkluderade, detta för att öka chanserna till en förbättrad svarsfrekvens. Det var 91 personer som svarade på den förkortade enkäten.

Statistisk bearbetning

Datamaterialet har bearbetats i SPSS (Statistical Package for the Social Sciences, version 22). Resultaten i rapporten består främst av beskrivande statistik, såsom prevalenser och sambandsanalyser (Chi-2 test). Vid samtliga analyser sattes gränsen för statistisk signifikans till $p < 0,05$.

Enkätens fritextsvar har kategoriserats utifrån textinnehåll. Utdrag från texterna presenteras löpande i resultatdelen.

Tillförlitlighet

Alla tvärsnittsstudier är förknippade med viss osäkerhet. I denna studie är det externa bortfallet, antalet deltagare som valt att inte svara, den största osäkerhetsfaktorn. Vid bortfallsanalysen framkom att studien föräldrar med låg utbildningsnivå och föräldrar med utländsk bakgrund var underrepresenterade. Detta kan påverka resultatets tillförlitlighet. Även i bortfallsundersökningar kan bortfall förekomma. För att en bortfallsunder-

sökning ska ge en helt representativ bild av bortfallet krävs att inget ytterligare bortfall inträffar, vilket är svårt att uppnå. I denna bortfallsundersökning fanns det ett bortfall, vilket innebär att det kan finnas en viss osäkerhet om bortfallets sammansättning.

Det interna bortfallet var relativt lågt. Föräldrarna hade fått instruktionen att hoppa över frågor som inte var relevanta för barnets ålder, vilket medförde att vissa frågor hade ett större bortfall. Frågorna om fysiskt och psykiskt våld hade ett internt bortfall på ca åtta procent.

En annan osäkerhet i enkätstudier är mätfel som kan uppstå om personer inte minns vissa händelser eller missförstår frågan. För att minska risken för mätfel har ett validerat instrument, Conflict Tactics Scale, använts för att undersöka uppfostringsmetoder och våld. Detta instrument har använts i samtliga nationella svenska studier sedan 1980 och har varit det mest använda instrumentet även internationellt.

Intervjustudie med föräldrar

För att få en fördjupad bild och ökad kunskap om föräldrars syn på barnuppfostran och konflikthantering, i relation till sina barn genomfördes kvalitativa intervjuer.

Urval

Till studien söktes föräldrar med barn i olika åldrar. För att få en bred bild av föräldrars syn på barnuppfostran rekryterades föräldrar från både storstad och landsbygd, med olika kön, ålder, kultur, boendesituation och socioekonomi. Rekryteringen genomfördes med hjälp av personal på BVC, förskola/skola och barnhabilitering i olika län och kommuner. Personal i dessa verksamheter ombads att vidarebefordra ett brev med information om studiens syfte och genomförande till föräldrar som de hade kontakt med. Kontakt togs även med några större arbetsplatser, som ombads att maila ut samma informationsbrev till föräldrar med barn i åldrarna 0–17 år. Föräldrarna uppmanades att själva ta kontakt om intresse fanns för att delta i studien. De föräldrar som anmälde sig som frivilliga kontaktades sedan via telefon eller mail av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, tid och plats bokades då för intervjun.

I studien deltog 17 föräldrar, tretton kvinnor och fyra män. Föräldrarna var mellan 30 och 50 år, med olika yrkes- och utbildningsbakgrunder. Majoriteten av föräldrarna hade två barn och barnen var i åldrarna 0–17 år. Fjorton föräldrar var födda i Sverige och tre var födda och uppväxta i länder utanför Europa. Majoriteten av intervjupersonerna bodde tillsammans med barnens andra förälder, några var ensamstående och några hade även bonusbarn.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes under våren och hösten 2017. Intervjuerna genomfördes i en storstad, en mellanstor stad och på två mindre orter. Datainsamlingen gjordes genom semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att intervjuerna innehöll några bestämda

teman med förslag på frågor under varje tema. En intervjuguide med öppna frågor hade formulerats som stöd, där en öppenhet fanns för att ställa följdfrågor och låta intervjupersonen styra innehållet (Bilaga 2). Intervjuguiden innehöll frågor som fokuserade på föräldrarnas syn på barnuppfostran, föräldraskap, konflikter, konflikthantering och föräldrastöd. Det fanns även frågor kring hur intervjupersonerna själva uppfostrats och omständigheter som påverkat dem som föräldrar. En intervju genomfördes genom via Skype, resterande under personliga möten på en avskild plats som intervjupersonen själv valde. Intervjuerna spelades in och pågick i genomsnitt 54 minuter. Därefter transkriberades intervjuerna ordagrant.

Databearbetning

De transkriberade intervjuerna analyserades och tolkades genom kvalitativ innehållsanalys. Analysmetoden fokuserar på att beskriva variationer genom att se likheter och skillnader i textens innehåll (Graneheim & Lundman, 2004). Analysprocessen inleddes med en noggrann genomläsning av de transkriberade intervjuerna för att få en helhetsbild. Därefter togs så kallade meningsenheter ut, vilket är de meningsbärande delarna i texten, som var relevanta för syftet och frågeställningarna. Sedan kondenserades meningsenheterna, vilket innebär att texten förkortades för att göra den mer lätthanterlig. De kondenserade meningsenheterna fick sedan koder, som innebär att de fick en "etikett" som kortfattat beskrev innehållet. De koder som hade liknande innehåll samlades sedan ihop och sattes in i underkategorier (Granskär & Höglund-Nielsen, 2012). Underkategorierna sattes sedan in under fem huvudkategorier. Tolkningen fokuserade främst på det manifesta innehållet, vilket innebär att det tydliga och uppenbara i texten tolkades. Nedan visas ett exempel på analysprocessen med meningsenheter, kondenserade meningsenheter, koder, underkategorier och kategorier (Tabell 4).

TABELL 4. Exempel på analysprocessen.

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori
"För det första närvarande och kärleksfull då, för det är ju bara klyschor men jag tror att det är väldigt sant, att vara närvarande och kärleksfull"	Viktigast att vara närvarande och kärleksfull	Närvarande och kärleksfull	Uppfylla barns behov av kärlek och närhet	Barnuppfostran

Resultatens trovärdighet

Generellt sett är inte kvalitativa studier representativa och generaliserbara. Denna studie ger dock en bred bild av föräldrars syn på barnuppfostran då föräldrar från både storstad och landsbygd, med olika kön, ålder, kultur, boendesituation och socioekonomi ingick i intervjustudien. Sammanlagt 17 föräldrar intervjuades.

Intervjustudiens tillvägagångssätt är tydligt beskrivet för att göra studiens resultat så överförbart och trovärdigt som möjligt. Citat från intervjuerna har presenterats för att styrka tolkningen. Forskarteamet har god erfarenhet av intervjustudier och intervjuerna transkriberades ordagrant, vilket ökar resultatens tillförlitlighet.

Etiska överväganden

Barnuppfostran och framförallt frågor om konflikthantering och våld är känsloladdat och kan väcka obehagskänslor hos de som svarar. Några föräldrar har ringt och varit upprörda över enkätfrågornas karaktär, men efter att de blivit informerade om varför studien genomförs ställde de sig mer positiva till studien. Det har också hänt i de tidigare kartläggningarna att några föräldrar uttryckt ett obehag inför att svara på frågor om bestraffningar av barn och istället velat ha fler frågor om positivt föräldraskap. I denna studie inkluderade vi därför ett frågebatteri med positivt ställda frågor om föräldraskap.

För att skydda deltagarna i studien har Vetenskapsrådets (2009) fyra etiska krav efterföljts under hela processen; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Studiepopulationen har fått ett informationsbrev i samband med enkätutskick där syftet med studien har framgått, att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas samt vad resultatet kommer att användas till. Genom att svara på enkäten har de samtyckt till att delta i undersökningen.

I intervjustudien fick deltagarna ett informationsbrev initialt vid intresseanmälan. Vid intervjutillfället blev intervjupersonerna återigen informerade om syftet med intervjun, hur den var upplagd, att deltagandet var frivilligt och att de var fria att avbryta intervjun när de ville. Intervjupersonerna blev även informerade om att forskaren har anmälningsplikt till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa. De fick därefter skriva under en samtyckesblankett innan intervjun började.

För att skydda intervjupersonernas identitet förvarades personliga uppgifter, inspelningar och transkriberade intervjuer avidentifierade i ett låst skåp. Insamlade uppgifter användes endast för forskningsändamål och resultaten redovisades i rapportform och som underlag för att ta fram information till föräldrar. Information och personliga åsikter kan inte spåras till någon individ, och citat som används i resultatet har avidentifierats.

I enkätstudien har all data som kommit forskarteamet tillhanda varit avidentifierat. På föräldraenkäten fanns ett löpnummer kopplat till barnet och den adress dit enkäten skickas, för att möjliggöra påminnelseutskick. När enkäten inkommit till EVRY har all data avidentifierats. Några identifikationsnummer som kan härledas till en särskild person finns inte. All inkommen data har lagts upp på en fil och skickats till forskningsansvariga på Karlstads universitet. Pappersenkäterna har destruerats av EVRY efter att de har scannats in och sparats på USB-minne som förvaras inlåst på Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Studien har godkänts av Etikprövningsnämnden i Stockholm, dnr 2016/2177-31.

RESULTAT FRÅN FÖRÄLDRAENKÄTSTUDIEN

Här beskrivs resultat från enkätundersökningen som genomfördes hösten 2017.

Beskrivning av studiepopulation

TABELL 5. Beskrivning av studiepopulationen (1051).

	% (n)
Respondent	
Biologisk mamma	74,3 (771)
Biologisk pappa	21,3 (221)
Adoptivmamma	0,6 (6)
Adoptivpappa	0,1 (1)
Familjehemsmamma	0,3 (3)
Familjehemspappa	0,3 (3)
Annan (t.ex. mor- farföräldrar)	3,2 (33)
Civilstånd	
Ensamstående	10,7 (109)
Gift/sambo med barnets andra biologiska förälder	84,5 (862)
Gift/sambo med någon annan än barnets andra biologiska förälder	4,8 (49)
FödelseLand	
Båda föräldrarna födda i Sverige	73,1 (760)
En utlandsfödd förälder	14,8 (154)
Båda föräldrarna utlandsfödda	12,1 (126)
Utbildningsnivå	
Ingen slutförd utbildning	1,1 (11)
Grundskola	4,3 (44)
Gymnasium	24,7 (252)
Folkhögskola eller universitetsutbildning kortare än 3 år	14,6 (149)
Universitetsutbildning 3 år eller längre	52,6 (536)
Annan utbildning	2,6 (27)
Ekonomi	
Har alltid/ofta råd att köpa det som familjen behöver	88,5 (920)
Har ibland råd att köpa det som familjen behöver	10,4 (109)
Har sällan eller aldrig råd att köpa det familjen behöver	1,1 (11)

	% (n)
Funktionsnedsättning/kronisk sjukdom hos barnet	
Ingen funktionsnedsättning	92,1 (954)
Har en funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom	7,8 (82)
Astma/Allergi (inkl. födoämnesallergi)	1,8 (19)
ADHD	1,9 (20)
ADD	0,3 (3)
Autismspektrumtillstånd (Autism, Aspergers syndrom)	1,8 (19)
Hjärnskada/Cerebral Pares	0,3 (3)
Hörselnedsättning	0,3 (3)
Epilepsi	0,2 (2)
Annat	1,8 (19)

Som framgår av tabell 5 var majoriteten som svarat på enkäten barnets biologiska mamma (74 procent), följt av barnets biologiska pappa (21 procent). Ingen styvförälder har besvarat enkäten. Åldrarna på föräldrarna som deltog varierade från 21 till 62 år där medelvärdet (och median) för ålder var 39 år. Ungefär 75 procent av föräldrarna var mellan 30 och 45 år.

Majoriteten av föräldrarna var gift eller sambo med barnets andra biologiska förälder. Var tionde respondent var ensamstående. Det var 27 procent som rapporterade att minst en av barnets föräldrar var födda i ett annat land än Sverige. Bland samtliga respondenter hade över 67 procent en eftergymnasial utbildning. De flesta hade alltid råd att köpa det familjen behöver (89 procent), men drygt elva procent hade endast ibland eller sällan råd till det. Det var en betydligt större andel ensamstående föräldrar, utlandsfödda föräldrar och föräldrar med lägre utbildning som rapporterade att de endast ibland eller sällan hade råd att köpa det familjen behöver.

Nästintill åtta procent av föräldrarna rapporterade att barnet hade någon form av funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom. Allergi, astma och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar var vanligast förekommande. Drygt tre procent av föräldrarna rapporterade att barnet hade ADHD och/eller autismspektrumtillstånd. Det var signifikant fler pojkar än flickor som hade en funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom, tio procent i jämförelse med fem procent. Det var också mer sannolikt att äldre barn hade en kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning.

Många föräldrar rapporterade att de varit med om allvarliga livshändelser. Drygt 46 procent har varit med om något av det som presenteras i tabell 6. Det vanligaste var att ha varit närvarande när en familjemedlem eller vän avlidit, blivit allvarligt sjuk eller skadad. Nästan nio procent av föräldrarna uppgav att de själva blivit utsatta för fysiskt våld under barndomen. Detta var vanligare bland de föräldrar som rapporterade att de hade en svag ekonomi.

TABELL 6. Föräldrars erfarenheter av allvarliga händelser i livet.

Allvarliga livshändelser	Antal	Andel %
En livshotande naturkatastrof	13	1,2
Krigshandlingar	48	4,6
Blivit tvungen att fly från sitt hemland	59	5,6
Varit med om en allvarlig olycka	49	4,7
Blivit allvarligt skadad	35	3,3
Haft en allvarlig eller livshotande sjukdom	63	6,0
Varit närvarande när någon familjemedlem eller vän dog, blev allvarligt sjuk eller skadad	279	26,5
Haft alkohol- drog eller läkemedelsberoende	12	1,1
Blivit slagen eller utsatt för andra övergrepp som barn (av någon vuxen)	89	8,5
Sett någon bli allvarligt skadad eller dödad	51	4,9
Annan allvarlig händelse	77	7,3

Under andra allvarliga händelser rapporterade föräldrarna till exempel att de växt upp med en missbrukande förälder, att de upplevt våld i en nära relation, att de haft någon närstående som försökt att ta eller har tagit sitt eget liv, eller att de själva blivit våldtagna.

Drygt sex procent har varit med om tre eller fler allvarliga livshändelser. En ensamstående mamma skriver i ett fritextsvar till frågan: **”Min son dog i mina armar ... Far dog framför mig som barn. Jag har levt under hot och våld, blivit hotad till livet vid rån med pistol i ansiktet, blivit misshandlad av sambo”**.

Det var vanligare att utlandsfödda föräldrar varit med om minst tre allvarliga händelser än svenskfödda (13 procent i jämförelse med 5 procent) och bland föräldrar med svag ekonomi (13 procent jämfört med 5 procent). Uppgifter om krig och katastrofer avspeglar att Sverige tagit emot immigranter med flyktningbakgrund.

Föräldrars kärlek, beröm, engagemang och gränssättning samt barnets delaktighet

Nästan alla föräldrar (99 procent) rapporterade att de ibland eller ofta berömde sitt barn när barnet gjort något bra. De flesta föräldrar (91 procent) berömde sitt barn ibland eller ofta utan någon speciell orsak. Nio procent rapporterade dock att de sällan eller aldrig

berömde sitt barn om det inte fanns en speciell anledning, detta var vanligare bland utlandsfödda föräldrar än bland svenskfödda (16 procent i jämförelse med 7 procent). Det var också något vanligare bland pappor än bland mammor. En mamma skrev så här i ett fritextsvar: **"Angående beröm: Jag känner att det är en viss skillnad att ge komplimang för utseende och för prestation/aktivitet. Jag försöker lägga så lite fokus som det går på utseende och mer på prestation/aktivitet"**.

Drygt 96 procent av föräldrarna uppgav att de ofta eller alltid visade med ord eller gester att de tycker om barnet, och drygt tre procent gjorde det ibland. Det var en betydligt högre andel mammor än pappor som ofta visade med ord eller gester att de tycker om barnet, 98 procent i jämförelse med 91 procent. Vikten av att ge sina barn kärlek, att tydligt visa att man älskar sitt barn var det som framkom mest frekvent och starkt uttryckt i föräldrarnas fritextsvar: **"Visa kärlek, mer kärlek och ännu mer kärlek"**, som en småbarnsmamma uttryckte det.

De flesta föräldrar (95 procent) uppgav att de läste för barnet eller uppmuntrade till läsning, 70 procent gjorde det ofta. I den äldre åldersgruppen (9–12 år) var det signifikant fler föräldrar som sällan eller aldrig läste eller uppmuntrade barnet till att läsa. Föräldrarna läste eller uppmuntrade flickor till läsning alltid eller ofta (75 procent) i större utsträckning än pojkar (66 procent). Högutbildade föräldrar läste ofta eller uppmuntrade barnet ofta till läsning i signifikant större utsträckning än lågutbildade (79 procent jämfört med 57 procent), och detsamma gällde föräldrar med god ekonomi (81 procent) i jämförelse med föräldrar med svag ekonomi (54 procent). Föräldrar som var sambo eller gifta läste ofta eller uppmuntrade barnet ofta till läsning i signifikant större utsträckning (58 procent) än de föräldrar som var ensamstående (71 procent).

Nästan 80 procent av föräldrarna uppgav att de oftast satte tydliga gränser och regler för sitt barn, medan 20 procent uppgav att de gjorde det ibland. Många föräldrar uttryckte i fritextsvaren att det var viktigt att ha tydliga regler och rutiner för sitt barn, en mamma skrev följande: **"Att uppfostra är att föregå med gott exempel, att leva som man lär. Jag är inte kompis med barnen. Jag är den som sätter gränser och regler. Det skapar struktur och trygghet för barnen. Detta betyder inte att de inte får bestämma något själva". En annan mamma uttryckte: "Svårt ibland att hitta balans mellan att vara bestämd och tydlig med regler, och låta barnet vara med och bestämma, så klart utifrån ålder och individ"**. Det var en högre andel mammor i jämförelse med pappor som rapporterade att de ofta satte tydliga gränser för barnet (82 procent i jämförelse med 72 procent). Därutöver fanns inga signifikanta skillnader mellan föräldrar med olika bakgrund.

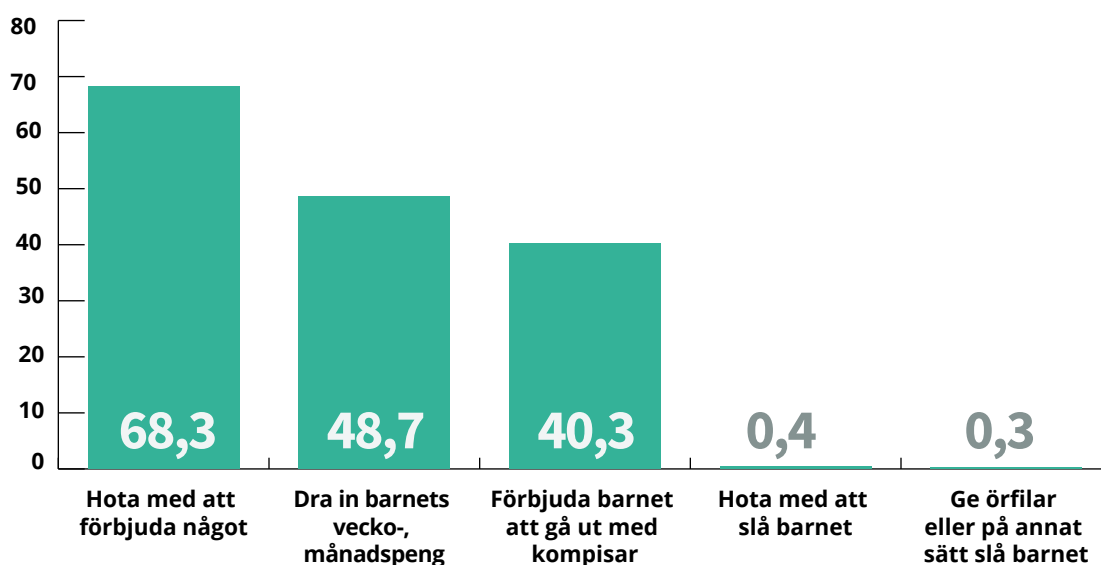
Nästan alla föräldrar (98 procent) lät barnen få vara med och bestämma och planera saker ibland eller ofta. Så här uttryckte en ensamstående tvåbarnsmamma i fritextsvaret: **"Jag har försökt uppfostra båda mina barn genom att låta dem ta många beslut själva... Barnen har upprepade gånger sagt att de uppskattar den här friheten och möjligheten att lära av sina egna misstag"**. Det var vanligare att de äldre barnen (9–12 år) ofta eller alltid fick bestämma. Föräldrar som var gifta eller sambo svarade i större utsträckning att barnet ofta fick vara med och bestämma än de ensamstående föräldrarna. Dessutom svarade en högre andel mammor än pappor att barnet ofta fick vara med och bestämma.

Attityder till olika former av sanktioner och våld i uppfostran

Figur 1 visar att majoriteten av föräldrarna ansåg att det var okej att hota med att förbjuda något. Detta var något som accepterades i signifikant större utsträckning av pappor än mammor. Det var även mer accepterat bland föräldrar som var födda i Sverige, bland föräldrar med god ekonomi, bland dem med högre utbildning och bland dem som var sambo eller gift.

Att dra in barnets vecko- eller månadspeng ansåg nästintill hälften av alla föräldrar vara okej. Det accepterades i högre grad bland pappor än bland mammor, bland dem med god ekonomi och bland föräldrar födda i Sverige, i jämförelse med föräldrar med svag ekonomi och föräldrar födda utomlands. Att förbjuda barnet att gå ut med kompisar var också en relativt accepterad metod, oavsett förälderns bakgrund.

Nästan ingen förälder uppgav att det var okej att hota att slå ett barn (0,4 procent) eller att faktiskt slå det (0,3 procent). Det är betydligt färre föräldrar som accepterar fysiskt våld i uppfostringsyfte (det som tidigare benämnts aga) i denna studie än de tidigare nationella föräldrastudierna som genomförts.

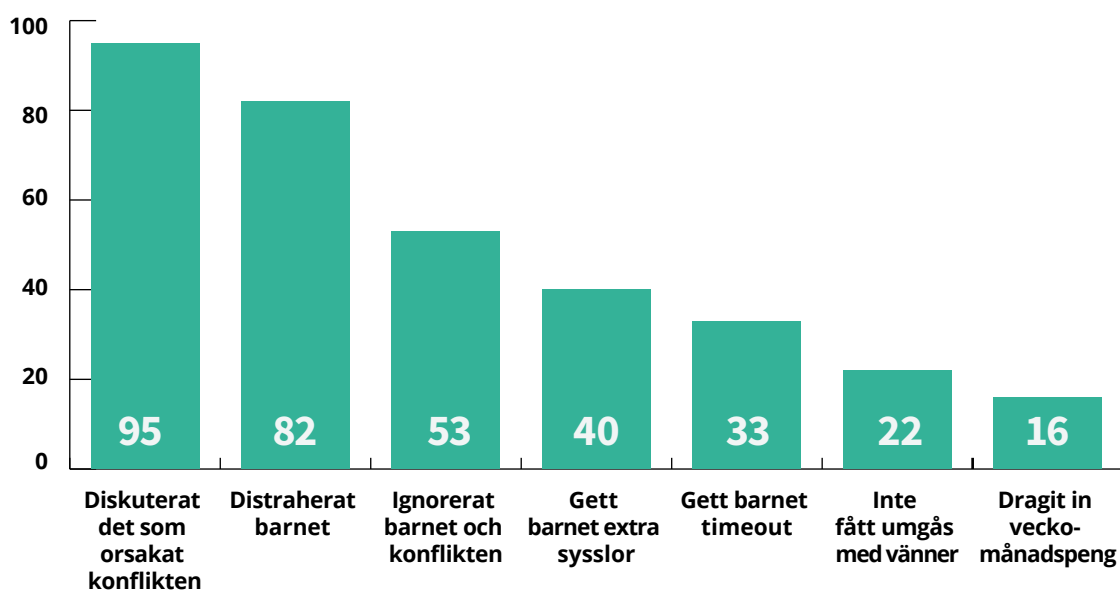

FIGUR 1. Andel föräldrar som tycker att följande bestraffningsmetoder är acceptabla i barnuppfostran (%).

Det var 15 procent av föräldrarna som ansåg att man inte får göra något av det som illustreras i figur 1. Det var en större andel föräldrar med svag ekonomi (23 procent) som inte accepterade något av de olika formerna av bestraffningar i jämförelse med föräldrarna med god ekonomi (14 procent). För övrigt förekom inga skillnader mellan föräldrar med olika bakgrund.

Konflikthanteringsstrategier och bruk av psykiskt och fysiskt våld

Konflikthantering utan psykiskt och fysiskt våld ses i figur 2. Vissa strategier är åldersspecifika.

FIGUR 2. Förekomst av olika strategier att hantera konflikter och konsekvenser för barnet (%).

Majoriteten av föräldrarna (95 procent) rapporterade att de diskuterat med barnen om vad som orsakat konflikten. Detta var vanligt i alla åldersgrupper, men vanligast i gruppen 5–8 år. Att diskutera konflikten med barnet var vanligare bland föräldrar som hade god ekonomi, hög utbildning, var sambo eller gift och som var födda i Sverige.

Distraction var ett vanligt sätt att hantera konflikter. Det användes frekvent, framförallt med yngre barn 1–4 år. I den åldersgruppen hade 65 procent distraherat barnet mer än tio gånger. Det användes mer frekvent som konflikthanteringsstrategi bland föräldrar med god ekonomi, hög utbildning och i familjer där båda föräldrarna var födda i Sverige. Det var också vanligare att mammor distraherade barnet vid konflikter än att pappor gjorde det.

Drygt hälften av föräldrarna rapporterade att de hade ignorerat barnet och konflikten och totalt 25 procent hade gjort det vid flertalet tillfällen. Detta var betydligt vanligare bland föräldrar med yngre barn, 1–4 år och bland högt utbildade, bland svenskfödda och bland sammanboende föräldrar med god ekonomi.

Av föräldrarna rapporterade 40 procent att de gav barnet extra sysslor som en konsekvens för barnet vid konflikt. Detta var vanligare i de äldre åldersgrupperna 5–12 år. Att ge extra sysslor rapporterades i större utsträckning av föräldrar som var födda utomlands, bland de med svag ekonomi och bland föräldrar med låg utbildning.

Timeout var en strategi som 33 procent av föräldrarna hade använt under de senaste tolv månaderna. Tio procent hade gett barnet timeout 3–10 gånger och fem procent fler än tio gånger. Att ge timeout var vanligare bland de yngre barnen 1–4 år. Drygt 27 procent hade gjort det tre eller fler gånger det senaste året, varav tio procent hade gjort det mer än tio gånger. Att ge barnet timeout var vanligare bland högutbildade än lågutbildade och bland de föräldrar som var sambo/gifta. Det var en högre andel pappor än mammor som använde timeout.

Av föräldrarna var det 27 procent som hade förbjudit barnet att umgås med vänner som en konsekvens av oönskat beteende. Detta var också något som inte gjordes ofta, ungefär åtta procent rapporterade att de inte låtit sitt barn umgås med kompisar tre eller fler gånger under det senaste året.

Att dra in vecko- eller månadspeng användes vid enstaka tillfällen av cirka 16 procent av föräldrar, och det var av naturliga skäl vanligare med barn som var 5 år och äldre. Det var också något vanligare bland föräldrar med låg utbildning än bland dem med hög utbildning. Det var dock ingen strategi som användes frekvent. Endast tre procent av alla föräldrar hade dragit in vecko- eller månadspeng tre gånger eller fler under det senaste året.

Psykiskt våld

Av föräldrarna uppgav knappt 12 procent att de använt psykiskt våld mot barnet det senaste året (Tabell 7). Det var vanligare att ta till psykiskt våld med barn som var 5–8 år än med de yngre barnen (1–4 år), eller de äldre barnen (9–12 år). Det var betydligt vanligare att använda psykiskt våld mot barnet bland föräldrar som själva blivit utsatta för fysiskt våld under sin egen uppväxt (20 procent) än bland de föräldrar som inte själva varit utsatta (11 procent). De föräldrar med barn som hade en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, såsom Aspergers syndrom, ADHD eller/och autism, rapporterade i högre grad (25 procent) att de använt psykiskt våld.

I fritextsvaren uttryckte en pappa att föräldraskapet kan vara mer krävande om barnet har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning: **"Relationen med barn som har ADHD/Asperger går inte att jämföra med relationen med "vanliga" barn. Över tid är det utmanande och påfrestande/intensivt vilket gör att energin inte alltid finns i varje situation. När barnet har/får läsningar funkar inte vanlig pedagogik och ibland säger och gör man saker man efteråt ångrar."**

Psykiskt våld hade däremot inget samband med vare sig förälderns kön, utbildningsnivå, födelse-land, ekonomi, civilstånd eller barnets kön.

TABELL 7. Andel föräldrar som uppgav att de använt psykiskt våld under det senaste året. Siffror följt av stjärna har definierats som psykiskt våld i denna studie.

	1–2 gånger (%)	3–10 gånger (%)	Mer än 10 gånger (%)
Kallat barnet för dum, elak eller liknande	16,8	7,2*	1,9*
Förolämpat barnet	9,0	1,7*	0,3*
Kastat, sparkat på eller slagit sönder något inför barnet	9,1	0,9*	0,1*
Hotat slå eller kasta något på barnet	1,1*	0,2*	0*

Fysiskt våld

Av föräldrarna rapporterade 1,9 procent att de använt fysiskt våld, exklusive knuffat/huggit tag i och ruskat barnet, vid något tillfälle under det senaste året. Drygt två procent rapporterade att någon annan vuxen i familjen hade använt fysiskt våld mot barnet. Det var en större andel av de föräldrar som själva blivit slagna under sin egen uppväxt som rapporterade att de hade använt fysiskt våld (5 procent) i jämförelse med de föräldrar som inte varit utsatta under sin uppväxt (2 procent). Av föräldrarna som använt fysiskt våld mot barnet hade majoriteten (73 procent) också använt psykiskt våld. Då få personer rapporterade att de använt fysiskt våld går det inte att undersöka vilka andra bakgrundsfaktorer som våldet har samband med.

TABELL 8. Andel föräldrar som uppgav att de använt fysiskt våld inklusive knuffat och ruskat under det senaste året.

	1–2 gånger (%)	3–10 gånger (%)	Mer än 10 gånger (%)
Knuffat eller huggit tag i barnet	10,2	3,7	0,7
Ruskat om barnet	6,6	1,1	0,1
Kastat något på barnet	0,9	0,1	0
Bitit barnet	0	0,2	0
Slagit eller klappat till barnet	1,3	0,1	0,1
Sparkat eller slagit barnet med knytnävarna	0,1	0	0,1
Försökt slå barnet med något slags föremål	0	0,1	0,1
Slagit barnet med något slags föremål	0	0	0,1

Nästan 19 procent uppgav att de hade vid minst ett tillfälle det senaste året knuffat/huggit tag i eller ruskat sitt barn, och totalt fem procent hade gjort det tre eller fler gånger. Det var betydligt vanligare att knuffa och ruska de yngre barnen i åldersgrupperna 1–4 och 5–8 år i jämförelse med den äldre åldersgruppen (9–12 år). Då vi inte har uppgifter om exakt ålder på barnen kan vi inte undersöka om föräldrar har ruskat de allra yngsta barnen som vid undersökningstillfället var ett år gammalt. Knuffa och ruska barn hade inget samband med varken föräldrarnas kön, utbildningsnivå, födelseland, ekonomi, civilstånd eller barnets kön. Av föräldrar som uppgav att deras barn hade antingen ADHD, Aspergers syndrom eller autism rapporterade drygt 30 procent att de knuffat/huggit tag i eller ruskat sitt barn vid något tillfälle. Från fritextsvaren beskrev en mamma hur frustrerande det kan vara att hantera ett utåtagerande barn: **”Vår son utreds just nu för autism... jag har huggit tag i honom vid några tillfällen, ingenting jag är stolt över, men när han slår lillebror trots tillsägelser vill jag verkligen skydda lillebror nu genast och i ögonblicket kan jag inte hitta någon annan utväg.”**

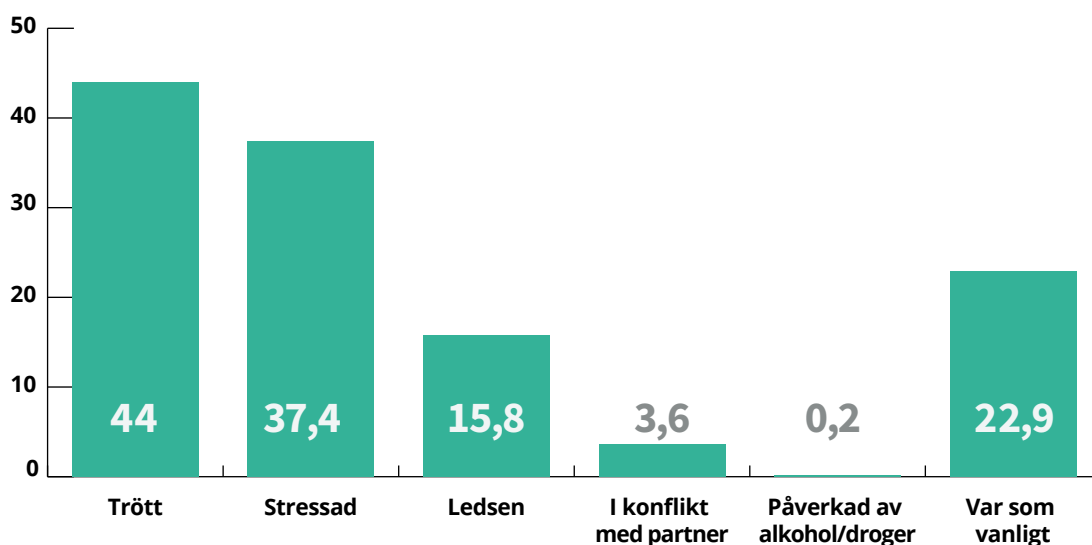
I tabell 9 visas trenden över tid för olika former av fysiskt våld. Att knuffa, hugga tag i eller ruska barnet har minskat markant från tidigare kartläggning (år 2011). Andra former av fysiskt våld har minskat kraftigt från 1980, men inte nämnvärt under 2000-talet.

TABELL 9. Andel föräldrar som uppger att de använt fysiskt våld - En jämförelse över tid mellan fem nationella studier riktade till föräldrar.

Typ av fysiskt våld	1980	2000	2006	2011	2017
Kastat saker på barnet	3,6	0,6	1,3	0,6	1,0
Knuffat, huggit tag i, ruskat om	49,4	12,0	22,9	30,6	18,7
Slagit eller klappat till barnet	27,5	1,1	2,3	2,8	1,5
Sparkat, bitit, slagit med knytnävarna	3,2	0,2	0,2	0,4	0,2
Slagit barnet med föremål	2,4	0,1	0,4	0,4	0,2

Trötthet, stress och nedstämdhet vid konflikt med barnet

I enkäten inkluderades en fråga om hur föräldern känt sig eller varit vid den senaste konflikten med barnet, se figur 3. Nästintill 60 procent av föräldrarna rapporterade att de varit antingen trötta, stressade, ledsna, i konflikt med partner eller påverkade av alkohol/droger vid senaste konflikten med barnet. Att det är vanligt att hamna i konflikt med barnet när föräldern är under ansträngda situationer framkom också i föräldrarnas fritextsvar. En mamma med yngre barn uttryckte: **”Det blir oftare konflikter när jag är stressad, trött eller ledsen eftersom tålamodet är mindre då.”** Av föräldrarna var det 23 procent som rapporterade att den senaste konflikten inte berodde på något särskilt.

FIGUR 3. Hur föräldern känt sig eller varit i samband med konflikt med barnet (%).

Nästan hälften av föräldrarna rapporterade att de känt sig trötta vid den senaste konflikten med barnet. Detta var vanligare bland föräldrar med yngre barn, 1–4 år, än bland de med äldre. Det var också vanligare bland högutbildade föräldrar och bland svenskfödda föräldrar, än bland föräldrar med lägre utbildning och bland utlandsfödda föräldrar.

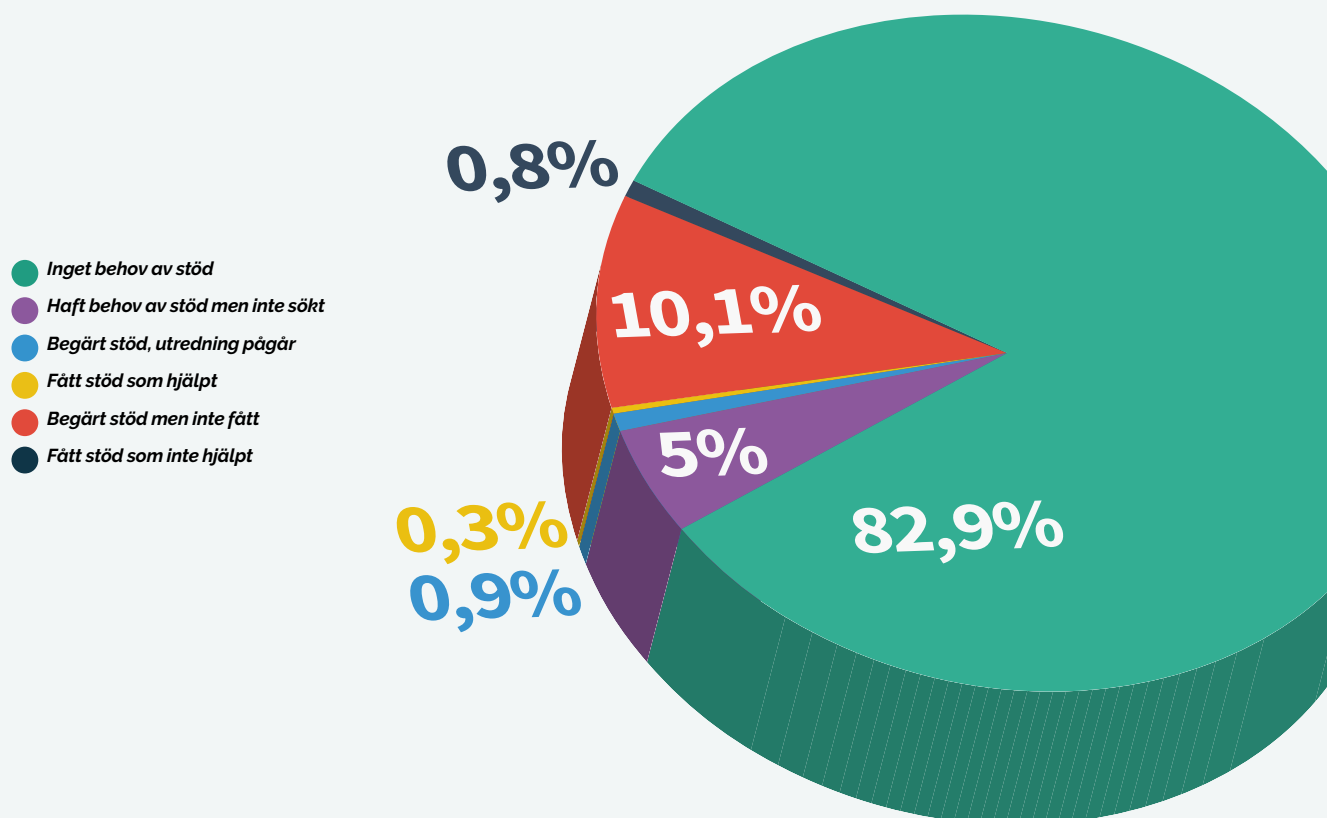
Av föräldrarna rapporterade 37 procent att de känt sig stressade vid den senaste konflikten. Drygt 15 procent hade varit stressade av barnet, 15 procent av sin arbetssituation och 20 procent rapporterade att de varit stressade av sin livssituation. Dessa olika anledningar till stress överlappade varandra. Det var vanligare att svenskfödda föräldrar med hög utbildning känt sig stressade vid senaste konflikten.

Ungefär 16 procent av föräldrarna rapporterade att de varit ledsna vid den senaste konflikten med barnet och detta var betydligt vanligare bland ensamstående föräldrar, än bland föräldrar som var sambo eller gifta. Cirka fyra procent av föräldrarna rapporterade att de varit i konflikt med sin partner den senaste gången de varit i konflikt med barnet. Detta var betydligt vanligare bland föräldrarna med svag ekonomi än bland dem med god ekonomi. Endast två personer (0,2 procent) rapporterade att de varit påverkade av alkohol eller droger inklusive läkemedel.

Det var betydligt vanligare att de föräldrar som rapporterat att de antingen varit trötta, ledsna, påverkade av droger, stressande eller i konflikt med partner vid den senaste konflikten med barnet utsatt barnet för psykiskt våld det senaste året (15 procent) i jämförelse med föräldrar som inte varit något av det ovanstående (sju procent). Det var dock ingen skillnad när det gällde fysiskt våld.

Stöd för att hantera svårigheter i föräldraskapet

De flesta föräldrar (83 procent) rapporterade att de inte haft något behov av professionellt stöd för att hantera olika svårigheter i föräldraskapet (figur 4). Sjuttionio procent rapporterade att de haft behov av professionellt stöd i föräldraskapet. Bland dessa hade fem procent haft behov men inte sökt stöd, en procent hade begärt stöd och där utredning pågick. Det var 0,3 procent som begärt men inte fått något stöd. Tio procent hade fått stöd som hjälpt dem. Det handlade framförallt om hjälp från barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och från barnavårdscentraler (BVC) genom föräldrautbildning och samtal med psykolog eller kurator. Flera hade också fått stöd från barnhabiliteringen och socialtjänsten. Föräldrautbildningarna COPE (The Community Parent Education Program) och ABC (Alla Barn i Centrum) hade hjälpt en del föräldrar. Det var en procent som haft professionellt stöd som inte hjälpt.

FIGUR 4. Behov och erfarenheter av stöd.

En mamma uttryckte i fritextsvaren en frustration över bristen på stöd när hon upplevde att hon själv inte räckte till som förälder:

”Jag tycker det borde finnas/erbjudas mer stöttning till föräldrar. Många familjer har det svårt av olika slag och olika anledningar. Det behövs mycket mer resurser till barnhälsovård. Många familjer väntar alldeles för länge på hjälp från ex. BUP, LSS eller socialtjänsten. Stötta och hjälp barnen och stötta föräldrarna att vara/bli stöttande för barnet. Ibland räcker man helt enkelt inte till som förälder. Jag älskar min dotter över allt på jorden och det berättar jag för henne varje dag. Hon kämpar med mycket och ibland orkar jag inte med hur mycket jag än försöker att stötta och hjälpa. Jag har kronisk värk i kroppen, fibromyalgi, hjärtproblem, utmattningssyndrom och depression för att bara nämna några saker. Om min dotter kunde få bättre hjälp från skolan angående dyslexi, assistans, hade jag också haft mer ork att vara en bättre förälder.”

Behov av professionellt stöd var betydligt större hos föräldrar med barn med funktionsnedsättningar eller kronisk sjukdom (43 procent) i jämförelse med föräldrar med friska barn (15 procent). Av dessa föräldrar hade i stort sett alla fått hjälp som de var nöjda med. En tvåbarnsmamma uttryckte dock att även syskon kan behöva stöd:

”Tycker det erbjuds för lite stöd till syskon som har ett syskon med funktionsnedsättning och neuropsykiatriskt handikapp – utvecklingsstörning. Saknar stöd till min flicka så att hon skulle få verktyg att förstå sin samvaro med sin handikappade bror. Saknar stödgrupper för familjer med barn i behov av särskilt stöd.”

Det var dessutom något fler föräldrar som varit i behov av professionellt stöd bland dem som hade upplevt allvarliga händelser i livet än bland dem som inte hade det. En mamma med förskolebarn uttryckte i fritext:

”Jag önskar att alla föräldrar kunde ges möjlighet att få psykologhjälp för att bearbeta egna upplevelser som kan ha inverkan på föräldraskapet, för att förhindra att egna negativa erfarenheter förs vidare till nästa generation, t.ex. om man själv blivit slagen som barn.”

RESULTAT FRÅN INTERVJUSTUDIE MED FÖRÄLDRAR

Här beskrivs resultatet från intervjustudien som genomfördes under våren och hösten 2017. Det resultat som presenteras är föräldrarnas berättelser och vad som anses vara relevant utifrån studiens syfte, som var att undersöka föräldrars syn på barnuppfostran och konflikthantering i relation till sina barn. Analysen av de genomförda intervjuerna resulterade i fem huvudkategorier; Barnuppfostran, Konflikter, konflikthantering och våld, Uppväxtens påverkan på föräldraskapet, Föräldrarollen och Stöd i föräldraskapet, med tolv underkategorier. För att förtydliga detta visas nedan en översikt av kategorierna och dess underkategorier (Tabell 10). Resultatet beskrivs med sammanfattande text, som även styrks med citat från intervjuerna.

TABELL 10. Översikt av kategorier och underkategorier.

Barnuppfostran	Konflikter, konflikthantering och våld	Uppväxtens påverkan på föräldraskapet	Föräldrarollen	Stöd i föräldraskapet
Uppfylla barns behov av kärlek och närhet.	Situationer där konflikter uppstår.	Medvetna val i uppfostran.	Att vara förälder.	Stödet från BVC och andra verksamheter.
Vara lyhörd och beakta barnens åsikter.	Strategier för att hantera konflikter.	Våld och kränkningar under föräldrarnas egen barndom.	Miljöer och omständigheter som påverkar.	Det sociala stödet från närstående.
Barn behöver ramar och riktlinjer.	Synen på barnmisshandel och övergrepp.			

Barnuppfostran

Föräldrarna ansåg att det var många delar som var viktiga i barnuppfostran och att barns behov behöver tillgodoses på flera olika sätt. Intervjuerna visar att föräldrarna upplevde att de mest betydelsefulla komponenterna i barnuppfostran var att föräldern ska vara kärleksfull, närvarande och konsekvent. Denna kategori består av tre underkategorier som illustrerar föräldrarnas åsikter och syn på barnuppfostran; Uppfylla barns behov av kärlek och närhet, Vara lyhörd och beakta barnens åsikter och Barn behöver ramar och riktlinjer.

Uppfylla barns behov av kärlek och närhet

Majoriteten av föräldrarna ansåg att det viktigaste i barnuppfostran är att vara kärleksfull mot sitt barn. Föräldrarna ansåg att barn behöver känna sig älskade, omtycka och bekräftade varje dag. En mamma uttryckte det så här:

“Ge barn kärlek, kärlek och mera kärlek, så kommer resten av sig själv.” (Intervju, 5)

Flera mammor uttryckte att det var viktigt att visa och prata om känslor med sina barn, vilket papporna inte uttalade lika tydligt. En mamma påpekade att barn både behöver få känna och höra hur värdefulla och gränslöst älskade de är:

”Naturligtvis att göra att de känner sig trygga och älskade. Det är väl nummer ett, att de alltid vet att oavsett vad som än händer så kommer jag alltid att älska dem totalt liksom. Och att de har den tryggheten med sig, så tror jag att det bygger en stabil grund för dem sen.” (Intervju, 5)

En annan mamma uttryckte att de som lyckas bäst som föräldrar är de föräldrar som är mest kärleksfulla. Det framgick i intervjuerna att det var viktigt för föräldrarna att vara närvarande, att barnuppfostran handlar mycket om att ge sina barn närhet och uppmärksamhet. Det upplevdes som särskilt viktigt att ge spädbarn mycket närhet. Majoriteten av föräldrarna uttryckte att barn behöver få mycket av föräldrarnas tid för att känna sig sedda och älskade. Det ansågs även vara viktigt att ta sig tid med varje barn var för sig, att syskon behöver få egen tid med föräldern. En trebarnsmamma ansåg att det är viktigt att dagligen umgås med sina barn och vara delaktig i barnens intressen:

”En bra förälder är en förälder som ger sitt barn självförtroende och trygghet, och umgås med sitt barn, och som är med sitt barn. Alltså är aktiv i sitt barns fritid och bara varande. Att man är ... att man är där.” (Intervju, 5)

Flera intervjupersoner påpekade att det är viktigt att få barnen att känna sig trygga, och de ville ge sina barn självförtroende och en inre grundläggande trygghet. En nybliven tvåbarnsmamma ansåg att målet var att få sina barn att känna sig trygga och lyckliga:

”För det första närvarande och kärleksfull då, för det är ju bara klyschor men jag tror att det är väldigt sant, att vara närvarande och kärleksfull och konsekvent. Ja, och så att man gör sina barn till trygga, lyckliga personer.” (Intervju, 2)

Det framgick även att när föräldrarna såg sitt barn uppvisa ett starkt självförtroende gav det föräldrarna glädje. Föräldrarna betonade även betydelsen av att uppmuntra och stötta sitt barn, och att hjälpa barnet att bli självständigt var ett mål med uppfostran enligt en förälder. Det framgick att föräldrarna upplevde att det är viktigt som förälder att vara en trygghet för sitt barn, och få barnet att känna tillhörighet med sin förälder. Det upplevdes av många vara viktigt att alltid se sitt barn, och att försöka förstå barnets behov och känslor. Sammanfattningsvis speglar intervjuerna att det viktigaste i barnuppfostran handlar om att vara en förälder som dagligen ger sitt barn kärlek, närhet, tid och uppmärksamhet.

Vara lyhörd och beakta barnens åsikter

Majoriteten av föräldrarna berättade att de pratar mycket med sina barn, då de ansåg att det vardagliga samtalet var en betydelsefull och grundläggande del i uppfostran. En mamma betonade att det var mycket viktigt att lyssna på barnen, att ta sig tid och verkligen lyssna in barnets åsikter och tankar:

”Jag tycker det är jätteviktigt att man ser barnen och att man hör... att man är närvarande med barnen, och att man tar dem på allvar... verkligen lyssna på vad de har att säga och berätta.” (Intervju, 5)

Majoriteten av intervjupersonerna påpekade att det var viktigt att föräldern förklarar varför, att barnet behöver veta varför saker och ting ska göras eller vara på ett visst sätt. Barnuppfostran upplevdes även handla om att skapa en förståelse hos barnet genom att förklara och involvera barnet. Detta ansågs vara ett sätt att skapa ett förtroende för föräldern hos barnet. Några påpekade att det inte alltid ska vara föräldern som bestämmer allting, utan att föräldern ibland behöver kompromissa och möta barnets önskan. Föräldrarna ansåg att barnuppfostran även handlar om att komma överens med sitt barn. En pappa påpekade att det var viktigt att låta barnen vara delaktiga i olika beslut:

”Jag tror, att våga lyssna på barnen. Alltså att faktiskt låta dem föra en dialog. Inte bara liksom bestämma hela tiden. Det är klart att barnen kommer komma med knasiga saker, och man får kanske begränsa mängden val de får. Men då måste de ändå känna sig delaktiga i beslutsprocessen, för det gör att de växer som människor.”

(Intervju, 12)

Flera föräldrar ansåg att det behövs en öppen dialog hemma, där barnet känner sig trygg med att berätta vad hen tycker och tänker. Det ansågs vara viktigt att skapa ett förtroende mellan barn och förälder. I några intervjuer framgick det att föräldrarna var tacksamma om de vunnit barnets förtroende, att det kändes skönt när barnen ville berätta vad som tyngde dem. De såg det därför som viktigt att vara lyhörd och tillmötesgående mot barnen, och även ta dem på allvar. Det framgick att det är viktigt att ta sig tid att svara på barnens frågor och funderingar, för att skapa en starkare tillit och ett öppet samtalsklimat.

Majoriteten av föräldrarna ansåg också att det är viktigt att involvera barnen i vad som händer. Intervjuerna visar att föräldrarna upplevde att det är viktigt att förbereda barnet på vad som kommer hända, att prata med barnen i god tid för att de ska känna sig förberedda inför nya saker. En mamma upplevde att det var hemskt att se när andra föräldrar pratar över huvudet på sina barn och inte låter barnen ha en egen talan. Föräldrarna betonade även att man som förälder aldrig ska förminska barns åsikter. En annan del som ansåg vara betydelsefull i uppfostran, och i kommunikationen med barnet, var att lära barnet att tala sanning och att vara ärlig.

Barn behöver ramar och riktlinjer

Att vara konsekvent upplevde majoriteten av föräldrarna vara en grundläggande del i barnuppfostran, vilket samtidigt upplevdes vara ganska svårt. Samtliga föräldrar ansåg att det är viktigt att ge barn tydliga riktlinjer och ramar, att man som förälder behöver sätta gränser som barnet kan förhålla sig till. Just tydlighet upplevdes vara en nyckelfaktor i barnuppfostran. Föräldrarna ansåg att tydlighet ger barn trygghet, och de påpekade att barn behöver ha regler och rutiner. Barn behöver lära sig rätt och fel, och behöver vägledning i detta av sina föräldrar enligt intervjupersonerna. Fri uppfostran och att låta barnen göra precis som de vill, det var inget som föräldrarna förespråkade. En mamma förklarade:

”Sen naturligtvis att man sätter gränser. Man måste ju lära dem. Det här med fri barnuppfostran tror jag inte på. Jag tror att barn måste någonstans ändå få en riktlinje för vad som är rätt och fel. Men sen måste de få göra misstag.” (Intervju, 5)

Några föräldrar hade en vision om att de skulle vara konsekventa i alla situationer, för att ge barnet en tydlig struktur och inte göra barnet förvirrat. Andra föräldrar tyckte att det var en balansgång med gränssättningen, då de ansåg att reglerna inte ska vara så hårda så att barnen känner sig alltför begränsade. Flera föräldrar påpekade att det är viktigt att barn även får ta eget ansvar, och att ansvaret ska anpassas efter ålder och förmåga. Föräldrarna ansåg att det var betydelsefullt att ha en vuxen-barn-relation, att föräldern är barnets förälder och inte barnets vän. De påpekade att det behöver vara tydligt vem som bestämmer. De tyckte att det även behöver finnas en balans, att barnen behöver få vara delaktig i besluten, samtidigt som de inte ska ha för stor makt. Några föräldrar framhöll att familjen inte ska leva endast efter barnets vilja och villkor. Det framhölls även att det var viktigt att låta barnen få prova, att barn lär av sina misstag. Föräldrarna ansåg att det inte var någon fara att låta barnen göra fel, utan de behöver få försöka själva. En pappa påpekade att föräldrar inte skulle styra barnen för mycket, utan låta barn vara barn:

”Det är väl kanske det viktigaste, tror jag. Att man ändå försöker låta ett barn få vara ett barn. Man kan inte förvänta sig att han ska förstå allt, att han ska veta allt.” (Intervju, 10)

Flera föräldrar upplevde att det är viktigt att prata med barnen om hur man ska bete sig mot andra människor. Några ansåg också att det ingår i barnuppfostran att lära sitt barn att uppföra sig i olika sammanhang. En mamma uttryckte att ibland måste barnen helt enkelt lita på att föräldrarna vet vad som är bäst för sina barn:

”Många gånger har det hänt att jag har sagt till dem ’Ni kanske kommer inte att gilla det, ni kanske kommer inte att förstå, men det som är viktigast, det är att ni måste lita på att det som vi gör nu är för ditt bästa.’” (Intervju, 7)

Flera föräldrar betonade att det var viktigt att de var enade inför barnen vid ett beslut. Om det exempelvis hade uppstått en situation där den ena föräldern hade bestämt något, där den andra föräldern kanske hade tyckt annorlunda, så ansågs det vara viktigt att föräldrarna backade upp varandra i beslutet för att inte göra barnet förvirrat. Detta kunde dock bli ett problem om föräldrarna inte levde ihop ansåg en ensamstående småbarnspappa:

”Jag vet ju inte riktigt hur hans vardag ser ut hos henne och hennes nya kille. Så därför är det lite svårt. När han gör saker som jag tycker att han inte får göra, så vet man ju inte om han får det ena veckan och så kommer han till mig, så får han inte det hos mig.”

(Intervju, 10)

En förälder med bonusbarn ansåg att det var viktigt att föräldrarna var överens om vilka regler och riktlinjer som gäller:

”Dels så måste de vuxna vara överens innan man talar om det för barnet. Och sen när man talar om det för barnet så ska det vara ganska tydliga riktlinjer för vad som gäller.” (Intervju, 15)

Flera av föräldrarna hade även bonusbarn som bodde hos dem del av tiden. De påpekade att det var viktigt att ha samma regler för bonusbarnen som för sina egna barn. En förälder ansåg att bonusbarn inte ska ha några specialregler eller särbehandling bara för att de bor hemma varannan vecka. Föräldrarna upplevde att det var viktigt att ge bonusbarnen struktur och inkludera dem på samma sätt som övriga i familjen. Intervjupersonerna pratade även om betydelsen av den vardagliga uppfostran, och att man som förälder behöver hjälpa barnet att strukturera upp en fungerande vardag. Det framhölls av en pappa att en del i uppfostran är att lära barnet att kunna vänta på sin tur och även kunna ha tråkigt ibland:

”Sen även låta barnet ha tråkigt. Alltså, allt i livet är inte kul. Allt i livet sker inte direkt. Man måste lära barn att liksom vänta på sin tur, att våga ha tråkigt.” (Intervju, 10)

Resultatet speglar inga särskilda könsskillnader när det gäller föräldrars syn på barnuppföstran. Dock framhävde fler mammor betydelsen av att visa och prata om känslor med sina barn, än vad papporna gjorde.

Konflikter, konflikthantering och våld

Studien visar att konflikter mellan barn och föräldrar kan orsakas av många olika saker, och att föräldrarna hanterade konflikterna på olika sätt. Denna kategori består av tre underkategorier som beskriver föräldrarnas strategier att hantera konflikter i relation till sina barn, och deras syn på kroppslig bestraffning; Situationer där konflikter uppstår, Strategier för att hantera konflikter och Synen på barnmisshandel och övergrepp.

Situationer där konflikter uppstår

Det framgick tydligt att det oftast blev konflikter med barnen om föräldern själv var stressad eller hade haft en tuff dag på jobbet, då föräldrarna upplevde att de inte hade samma tålamod med barnen. Flera mammor beskrev att bristen på tålamod ofta resulterade i att de skrek åt barnen. De mammor som hade skrikit på sina barn fick sedan ofta dåligt samvete, och det fick dem att känna sig som dåliga föräldrar. Samtidigt var det några av föräldrarna som beskrev att de nästan aldrig höjde rösten åt sina barn och ansåg att skrik endast skrämmer barnen. Tidspress var något som enligt flera föräldrar ofta kunde skapa konflikter. En tvåbarnsmamma beskrev att de flesta konflikterna skedde när hon själv upplevde stress:

“Det är när man är stressad. Stressad eller trött, men framför allt stressad... Tidspress skulle jag säga. Alltså, det här om det händer oförutsedda saker två minuter innan man ska ut genom dörren till skolan. Då är man inte så jättepädagogisk alla gånger”. (Intervju, 14)

Ibland kunde det vara barnens skrikande som utlöste konflikten, och det upplevdes vara väldigt jobbigt om man hade flera små barn som skrek samtidigt. En småbarnsmamma berättade att detta kunde leda till att hon skrek tillbaka, i brist på andra strategier att ta till:

”Jag kan bli jättearg, och ibland skriker man ju på honom så här ’Sluta skrik!’ till exempel. Så skriker man så högt man bara själv kan, och då känner man sig inte som dagens mamma när man skriker åt sitt barn liksom.” (Intervju, 2)

Det upplevdes även vara väldigt tålamodskrävande att inte förstå orsaken till varför barnet skrek, om barnet var litet för att själv kunna berätta orsaken. Detta kunde få föräldrarna att känna sig otillräckliga och uppgivna, när de inte förstod sitt barns behov. Några upplevde det som ett misslyckande att bli arg på sitt barn, och flera föräldrar ansåg att

ilska inte löser någonting. Samtidigt kunde det vara svårt att behålla lugnet om barnen slog varandra, eller om de inte alls lyssnade på vad föräldrarna sa. Andra ansåg att det inte var någon fara att bli arg ibland, om man var noga med att förklara för barnet efteråt varför man blivit arg. Några vanliga konflikter som beskrevs i intervjuerna var när barnet inte ville klä på sig, trots att föräldern visste att barnet egentligen kunde. Det upplevdes vara svårt att hantera konflikter där andras barn var inblandade, om deras barn exempelvis hade slagit ett annat barn. Konflikter som skedde ute bland folk upplevde flera föräldrar var jobbiga, vilket en tvåbarnspappa upplevde som den värsta situationen att hantera med barnen:

”Att bara kasta sig på golvet och börja skrika, och folk bara tittar på. Ja, jag tycker det är värsta situationen. Det blir värsta scenen, alla tittar och... Det är jättejobbigt. Jag törs inte ta dem båda två ensam. Det är bättre att vara två, så man orkar, mer kontroll.” (Intervju, 6)

Det framgick i flera intervjuer att det var svårare att hantera konflikterna när föräldern var ensam med barnen, att det underlättade mycket att vara två. Om konflikter uppstod ute bland folk så kunde det vara enklast att bara avbryta och gå hem med barnen ansåg några. Det upplevdes också vara svårt att hantera små barn som sprang iväg när de var utomhus, att rädslan för att något kunde hända istället resulterade i ilska hos några föräldrar. Andra vanliga konflikter med yngre barn kunde vara kring mat, att barnet inte ville äta den mat som lagats, eller att barnen tjatade om att de ville ha saker när de var i affären och handlade. Med de yngre barnen kunde det även bli tjafs om påklädning och tandborstning. Ofta kunde konflikterna bero på att barnen var trötta eller hungriga, och det kunde även bli tjafs om vilken tid barnen ska gå och lägga sig. Barnens sovtider beskrevs som maktkamper av en ensamstående mamma, och hon ansåg att det var frustrerande att behöva tjata om samma sak varje kväll:

”Det är ju det här med att gå och lägga sig i tid och sånt där. Det är ju alltid samma varenda natt. Varenda kväll... Jag vet inte om det är att han också har svårt att sova, eller vad det är. Men han är väldigt svår att få i säng. Så det har ju blivit maktkamper om det då. Hur mycket ska jag hålla på att tjata för att han ska gå och lägga sig?”

(Intervju, 11)

Andra exempel på konfliktområden var mobiltelefoner och sociala medier, smink, att barnen bråkade sinsemellan eller konflikter med tonåringar om pengars värde. Det framgick att konflikter som rörde barnens kompisar var jobbiga att hantera, särskilt om kompisarna fick sin vilja igenom i något som föräldrarna redan hade nekat sina barn. Oavsett vad konflikterna handlade om ansåg majoriteten av föräldrarna att det bästa var att försöka hantera konflikten direkt. Några berättade att de väldigt sällan hade konflikter med sina barn, och när de hade det så handlade det om struntsaker. En ensamstående pappa beskrev att barnets beteende många gånger berodde på att han själv varit oengagerad, att barnet ibland endast sökte uppmärksamhet:

”Det är ju lite svårt, alltså för han... någonstans så är det väl ändå uppmärksamhet han vill ha. Och då om man liksom så här, retrospektivt tänker på vissa grejer, så har man ju själv kanske suttit med telefonen och han har hållit på med någonting. Så märker han att ’Oj, jag får ingen uppmärksamhet’ och då börjar han ljuda med saker och ting. Så jag tror mycket utav det som jag reagerar på honom, är nog också på grund av mig, vad jag gör, när han gör andra saker.” (Intervju, 10)

En mamma upplevde att det var svårt att hantera om barnet var utåtagerande och fysisk, att det kunde vara en utmaning att hålla sig lugn om barnet slog henne:

“Det som är svårt, det är ju när man har då ett barn som slår en. Hur man hanterar... Det är ju liksom i... primalhjärnan kan ju ibland tycka att blir man slagen så... Så får man slå tillbaka. Men det är ju då man förhoppningsvis har hela hjärnan på plats liksom.” (Intervju, 14)

De föräldrar som även hade bonusbarn upplevde att det många gånger kunde vara svårt och frustrerande att hantera bonusbarnen, att det kunde uppstå konflikter på grund av att barnen bara bodde hos dem varannan vecka. En bonusförälder upplevde att hennes partner ofta hade dåligt samvete för sitt biologiska barn och därför skämde bort barnet på ett sätt som bonusföräldern inte alltid ansåg var rätt. Det kunde även bli konflikter med bonusbarnen för att de hade svårt att acceptera att deras förälder fick barn med någon annan, vilket kunde skapa avundsjuka. Det förekom också att en styvförälder kände sig hjälplös, att hon inte hade något att säga till om när det gällde bonusbarnen, då det främst var den biologiska föräldern som har ansvaret för sina barn.

Strategier för att hantera konflikter

Föräldrarna beskriver att de använde många olika strategier för att hantera konflikter med sina barn. Det framgick tydligt att det upplevdes vara viktigt att prata med barnet och förklara varför, för att få barnet att förstå varför de inte fick göra vissa saker eller varför föräldern hade blivit arg. Att förklara varför ansågs många gånger vara nyckeln i konflikthanteringen. Flera föräldrar försökte även förklara hur de själva kände när barnet bråkade, eller hur andra barn kände när barnet varit elak mot någon. Majoriteten av föräldrarna ansåg att det var viktigt att prata med barnet om konflikten och efteråt. Flera framhöll även att det är viktigt att be om förlåtelse till barnet om föräldern hade överreagerat. En småbarnsmamma upplevde även att det ibland var behövt att hon själv tog några minuters andrum för att lugna ner sig innan hon tog diskussionen med barnet. Ibland lät föräldrarna bara barnet få skrika klart tills det lugnat sig, vilket främst gällde småbarnsföräldrar. I intervjuerna speglas tydligt att majoriteten av föräldrarna väljer sina strider, att de inte orkar ta konflikter om minsta lilla. Vissa saker valde de att inte argumentera med sitt barn om, utan gjorde kanske en kompromiss och undvek en diskussion. De gånger det blev kompromisser var främst vid tidsbrist, då fick barnet oftare sin vilja igenom för att föräldern valde att inte bråka om struntsaker. En pappas strategi för

att hantera konflikter var att ge sitt barn valmöjligheter istället för att bara säga nej, för att ge barnet en känsla av självbestämmande:

”Att inte säga nej rakt av så ofta, och att inte... inte låta honom bestämma helt själv, utan man ger honom kanske två, tre val. Då känner han att han får vara med och bestämma. Han får ändå en känsla av att han också bestämmer över sitt liv, och då blir det inte så mycket konflikt. Samtidigt som att jag ändå har begränsat lite vad han får göra, utan att sätta ner foten och säga att 'Du måste göra så här.'” (Intervju, 12)

Flera föräldrar ansåg att konflikter många gånger kunde undvikas genom att planera och förbereda barnet i förväg på vad som skulle hända. En vanlig strategi för konflikt-hantering var avledning, att distrahera och avleda yngre barn med något annat. Föräldrarna upplevde att avleda barnet var ett effektivt sätt att hantera konflikten, genom att exempelvis sätta på en film eller låta barnet leka med mobilen. Avledning användes både hemma och i andra miljöer, och en småbarnsmamma berättar att hon kände sig nöjd med sig själv om hon lyckats avleda barnen och ta kontroll över situationen:

”Jag känner mig väldigt nöjd om jag lyckas liksom distrahera med något annat, eller som när man är på affären och det blir så där mycket. Att man då istället för att 'Nej, nu orkar jag inte, nu går vi', så kan man 'Åh, vad tycker ni, vad ska vi köpa för bröd?'. Om man kan få dem engagerade i någonting annat eller avleda liksom, och sen så att det lugnar ner sig. Då kan jag känna mig nöjd med mig själv, för jag tror att det är det jag har svårast för.” (Intervju, 1)

Några föräldrar som hade små barn ansåg att det skulle bli lättare att hantera konflikter när barnen blir lite större och kan förstå innebörden av olika saker. Några föräldrar använde belöningar, att de hellre ville belöna än bestraffa, medan andra ansåg att belöningar inte fungerar. Flera föräldrar kunde även använda belöningar som mutor, vilket användes som en snabb lösning för att undvika konflikter. En tvåbarnsmamma berättade att hon använde mutor för att hon inte hade någon annan strategi, och hon ansåg att det var en vanlig metod bland föräldrar:

”Lite mutor blir det ju. Det är ju ganska vanligt som förälder att man tillämpar mutor faktiskt, tyvärr... Vi vet ju egentligen inte hur jag ska hantera det nu, alltså egentligen. Utan jag gör ju det som jag tycker funkar.” (Intervju, 3)

Andra använde varningar, det användes både till yngre och äldre barn. Föräldrarna kunde varna barnet med att inte få spela tv-spel, använda mobilen eller titta på tv. Om

barnet inte gjorde som det blivit tillsagd så tog föräldrarna bort deras favoritsaker som konsekvens. Att ta bort Ipad, X-box och mobilen var ett vanligt sätt att hantera konflikter på för flera av föräldrarna. Genom att ge barnet varningar om konsekvenser kunde föräldrarna många gånger ta kontroll över situationen, och det upplevdes vara viktigt att lära barn att det blir konsekvenser om de inte uppför sig. Några föräldrar gav även barnen ett tidsbegränsat mobilförbud om de misskött sig. Andra trodde inte på strategin att ta bort barnens saker, utan kunde istället bara sätta sig och krama om barnet för att avbryta bråket. Flera småbarnsföräldrar använde inte konsekvenser alls, utan ansåg att små barn inte förstår innebörden av det. Föräldrar med äldre barn ansåg att det var viktigt att markera om barnen gjort något som var riktigt fel, och tog då barnet åt sidan och pratade i enrum. En småbarnspappa berättade att om barnen bråkade i affären kunde han och mamman markera genom att lämna dem och gå mot kassan, vilket fick barnen att sluta skrika och bråka för att de blev rädda att bli lämnade:

”De vet att vi är ute, inte hemma. Så vi törs inte säga så mycket eller använda den betonade rösten med dem. Så vi bara tittar på dem, kanske med arga blickar... Så de utnyttjar situationen. Men det enda vi gör, vi lämnar dem. Vi lämnar dem och går. Då börjar de springa efter oss, då de blir skrämnda att vi ska lämna dem. Då tar de på sig kläderna, men efter att de har gjort hela scenen och alla har kollat.” (Intervju, 6)

Några föräldrar beskrev att de kunde ta barnet hårt i armen om det riskerade att skada andra barn, för att markera att det var fel, och även för att de inte visste vilka andra medel de skulle ta till för att bryta bråket. En mamma berättade att det enda sättet att lugna sitt barn, om det var hysteriskt och fysiskt utåtagerande, kunde vara att hålla fast barnet:

”Jag har hållit i, för det är ju där man landar. Och där kan jag tänka mig att barn... Alltså, om du har fysiskt hysteriskt barn, så kan de nog tycka att det är våld mot en att bli fasthållen. Så fasthållit har jag ju gjort... och det är ju en form av fysisk bestraffning.” (Intervju, 14)

Småbarnsföräldrar berättade att de ibland lyfte bort barnen från köksbordet om de bråkar eller skriker. Några föräldrar uttryckte även att de någon gång kanske omedvetet har tagit i för hårt när de lyft undan barnet. En tvåbarnsmamma tyckte att gränsen för bestraffning gick vid att medvetet göra barnen illa, och att hon fick dåligt samvete om hon råkat lyfta barnen för hårt:

”Om jag skulle göra någonting för mycket, det skulle vara att jag lyfte dem och satte undan dem och att det är onödigt hårt liksom. Där, där går väl gränsen för mig. För jag tror att... Om jag skulle ha ett annat syfte. Alltså, om mitt syfte skulle vara att göra dem illa, där känner jag väl att gränsen går.” (Intervju, 1)

En vanlig strategi som användes som konflikthantering var att bära in barnet på rummet, för att ge barnet en timeout. Detta rådde det delade meningar om bland föräldrarna. Flera använde denna metod regelbundet medan andra föräldrar var helt emot timeout. Vissa föräldrar ansåg inte att barnen skulle sitta på rummet som straff, utan mer som ett sätt att lugna ner sig. Andra ansåg att timeout var ett bra sätt att bryta konflikten, och kunde låta sitt barn ta en timeout på mattan eller soffan i samma rum. Andra föräldrar använde timeout som en form av bestraffning. En småbarnspappa beskrev hur han stängde in sina barn på rummet och inte lät dem komma ut förrän han tyckte att det var dags, samtidigt som han fick dåligt samvete av sitt sätt att hantera konflikten:

”Det är som ibland när de inte lyssnar och de bara skriker. Jag tar dem till annat rum och stänger dörren och... De fortsätter skrika, de vill bara komma ut. Men då tar jag dem tillbaka in till rummet, 'Nej, du ska sitta här tills du har lugnat ner dig'. Jag tycker det är svårt. Jag tycker synd om mitt barn, att jag hanterar det så. Att liksom inte få komma ut och vara med... tills det har gråtit färdigt och skriket färdigt.” (Intervju, 6)

De föräldrar som använde timeout påpekade att det var viktigt att prata med barnet efteråt. Någon kände sig frustrerad när timeout inte gav den effekt som föräldern hade hoppats på, då barnet inte alls hade lugnat sig av att sitta ensam på sitt rum. Det framgick i resultatet att några av föräldrarna kunde hota barnen med timeout, eller säga åt barnen att de inte fick umgås med resten av familjen om de inte uppförde sig ordentligt. Varningarna kunde även förstärkas med en bestämd röst och arg blick enligt en småbarnspappa:

”Jag brukar säga 'Men sluta, lägg av med det. Annars vet du vad som händer dig, du får gå till ditt rum, du får inte vara med. Du får inte leka mer'. Med bestämd röst, betonad röst, och lite arga blickar”.

(Intervju, 6)

Flera av föräldrarna hade aldrig använt timeout, då de ansåg att det var obehaglig. Dessa föräldrar ansåg att det var en form av bestraffning att låta barnet sitta ensam på sitt rum på det sättet, att det upplevdes som utfrysning. De tyckte att timeout skapar oro och rädsla hos barnet, och en småbarnsmamma framhöll att metoden även kunde leda till att barnet kunde bli rädd för att göra fel:

”Det känns ju väldigt gammaldags, måste jag säga. Det är lite så här, nu får du ställa dig i skamvrån, typ som man gjorde i skolan när man var liten. Nej, jag tror bara att det blir värre för barn, jag tror inte att barnet förstår. Jag tror bara snarare att det blir så här konstigt. Jag tror inte man får en bra relation. Jag tror att barnet kan sluta, bli rädd liksom, för att göra fel”. (Intervju, 16)

Flera föräldrar var helt emot att använda bestraffningar, medan andra ansåg att barnen behövde någon form av bestraffning för att lära sig rätt och fel. En strategi som användes som bestraffning var att frysa ut barnet. En pappa beskrev att han ignorerade barnet för att markera när barnet gjort fel. Den pappan ansåg att föräldrar inte ska krama eller prata med sitt barn om hen bråkade, för att visa barnet att de inte accepterar barnets beteende. En annan metod som användes var "straffstolen", en form av timeout, som innebar att barnet skulle sitta avskilt på en särskild stol och tänka över sitt beteende. En tvåbarnspappa som använde denna bestraffningsmetod hade sett detta på ett barnuppfostringsprogram på tv, och använde det när barnet gjort fel:

"Gör hon något fel, då får hon sitta typ fem minuter i straffstolen i sitt rum. Men vi ser alltid till att dörren är öppen, alltså ljuset är tänt, och sen kommer hon bara inte till vardagsrummet. Hon sitter i sitt rum i fem minuter och funderar på varför... Alltså, vi gör så för att vi tycker att det var fel." (Intervju, 9)

Pappan hotade även med straffstolen om barnet inte uppförde sig, då han visste att barnet inte ville sitta där. Han tyckte att straffstolen fungerade och skulle även använda metoden i framtiden med det yngre syskonet. En annan pappa ansåg att det inte behövdes några bestraffningar om barnet har förtroende för sina föräldrar:

"Jag tror att det är någonstans där man bygger upp ett förtroende. Bara att barnet litar på det du säger, då behövs det inga hårda straff eller metoder i sig." (Intervju, 12)

Resultatet speglar inga särskilda könsskillnader när det gäller föräldrars sätt att hantera konflikter med sina barn.

Synen på barnmisshandel och övergrepp

Föräldrarna som ingick i studien uppgav att de aldrig skulle slå sina barn, och de ansåg att det inte finns några ursäkter för misshandel. Det ansågs vara ofattbart att det finns människor som skadar sina barn, och en pappa som själv hade blivit slagen som barn framhöll att våld inte löser något:

"Det är hemskt att ... att slå barn, och göra dem illa. De kommer ändå inte heller lära sig något. De blir bara ... de blir bara rädda. Men de lär sig inte, att de har gjort fel. De blir bara rädda helt enkelt, när föräldrarna slår dem. Och det påverkar deras personlighet sen, skadar dem." (Intervju, 6)

Att bestraffa sina barn med våld ansågs som ett misslyckande, samtidigt som en mamma uttryckte att det inte alltid var så lätt att undvika det i alla situationer:

”Min personliga åsikt är att när man gör en kroppslig bestraffning på barnen så har man misslyckats som förälder. För då har man gått över så mycket gränser. Och jag kan tyvärr säga att jag har gjort det någon gång.” (Intervju, 13)

En annan mamma påpekades även att människor kunde ha olika ramar och gränser för fysisk bestraffning, att gränsen kunde upplevas lite olika från person till person:

”Alla har ju olika ramar för vad man tycker är okej. Just det här med att ta i armen, det kanske någon tycker är fruktansvärt och en annan kanske tycker att 'Ja men en örfil, det är väl inte så farligt?' Alltså... och det är ju samma sak med övergrepp... där finns det ju också gränser.” (Intervju, 15)

Föräldrarna var eniga i att man aldrig ska nedvärdera och kränka barn. Några föräldrar ansåg att psykisk misshandel är minst lika fel som fysisk misshandel, att psykisk misshandel sätter andra spår då det inte syns på utsidan. Samtliga föräldrar ansåg att misshandel, oavsett form, är fel. En mamma upplevde att det var viktigt att prata med barnen om övergrepp, för att kunna förklara att ingen annan får röra deras kroppar:

”Jag pratar med dem om deras kroppar och att det är deras, och ingen annan får röra dem och 'Du har privata områden' och liksom hela den biten”.

(Intervju, 15)

Samtidigt ville mamman inte väcka obehagliga tankar hos sina barn, hon upplevde att det var en balansgång att prata med sina barn om övergrepp:

”Som vi lever i nu när barn är väldigt exponerade. Så tycker jag det är väldigt viktigt att prata om... jag har tagit upp med mina barn att... Och man måste ju tänka sig för så noggrant för hur man säger det, för att inte väcka tankar hos dem som är... ja som man inte tycker att ett litet barn ens ska behöva tänka på.”

(Intervju, 15)

Några föräldrar ansåg att alla människor inte passar att bli föräldrar. De påpekade att barn kan fara illa om föräldern har en psykisk sjukdom, då barnets behov inte alltid blir uppmärksammade och tillgodosedda. Flera föräldrar framhöll även att socialtjänsten

behöver ingripa snabbare vid misstanke om att barn far illa. En mamma uttryckte att det tar för lång tid innan utsatta barn får hjälp:

”Om man får varningar om ett barn far illa, att det tar så ... alltså att det är ett så stort steg från det att man gör någonting åt det, till... Det ska undersökas, det ska göras det, alltså det kan ju ta flera år och så där sitter ett barn och inte ... inte har det bra liksom” (Intervju, 3)

Det fanns även föräldrar som framhöll att myndigheterna behöver lyssna mer på barnen vid misstanke om problem hemma. Samtidigt påpekade de att kan vara svårt att upptäcka om barn far illa om barnet inte vill, eller ens kan, berätta om sin situation. En mamma hade vid ett tillfälle kontaktat socialtjänsten, men tyckte att de inte tog hennes oro på allvar:

”Om man ska komma till det här med barn som far illa. Det känns som ett sånt väldigt stort hopp mellan att inte göra någonting och till vad som händer om man gör någonting. För vi hade faktiskt en sån situation på den förra förskolan. Så jag ringde anonymt till socialen och frågade, och då blev jag i princip rådd att inte göra en formell orosanmälan för att de tyckte... eller snarare gick in på ‘Vet du hur stor apparat det blir om du om du säger det?’ Det blev ju ett jättestort ansvar på mig, åt båda hållen liksom.” (Intervju, 14)

Uppväxtens påverkan på föräldraskapet

Intervjupersonerna beskrev hur deras egen uppväxt har färgat deras syn på barnuppfostran, och påverkat deras sätt att uppfostra sina egna barn. Denna kategori består av två underkategorier som illustrerar föräldrarnas egna upplevelser i barndomen; Medvetna val i uppfostran och Våld och kränkningar under föräldrarnas egen barndom.

Medvetna val i uppfostran

De intervjupersoner som hade upplevt att de själva haft kärleksfulla och engagerade föräldrar, tyckte att det var viktigt att ge sina barn en lika kärleksfull uppväxt som de själv hade haft. De beskrev att de ville ge sina barn så mycket kärlek och tid som möjligt. Flera intervjupersoner upplevde att de hade haft en bra barndom och försökte därför uppfostra sina barn på samma sätt som deras föräldrar hade gjort. En mamma berättade att hennes föräldrar alltid ställt upp och varit närvarande under hennes uppväxt, vilket var något som hon tyckte var viktigt i sin egen föräldraroll:

”De har alltid ställt upp jättemycket mina föräldrar, varit intresserade, och mamma var väldigt närvarande. Gav mycket tid.” (Intervju, 1)

Flera av intervjupersonerna berättar att de blev mer medvetna om sin egen barndom när de själva fick barn. Flera upplevde att deras föräldrar hade gett dem för lite kärlek, tillsyn, tid, uppmärksamhet och närvaro när de var små, och de ville inte vill göra om sina föräldrars misstag. En trebarnsmamma beskrev hur hon vill ge sina barn det hon själv saknade när hon var liten:

”Ja men hemma när jag var liten, vi pratade aldrig om känslor eller liksom... ingenting sånt egentligen över huvud taget. Nä, men vi var inte... kramiga eller någonting sånt. Så jag har verkligen försökt att vara helt tvärtom för det är någonting som jag... Då saknade jag det väl inte, men jag ser ju det liksom nu hur ... eller vad som känns egentligen helt naturligt. För mig är ju verkligen tvärt emot.” (Intervju, 8)

Flera av intervjupersonerna berättade att de hade växt upp i familjer där det inte pratades om känslor. Dessa intervjupersoner ville därför göra tvärtom med sina barn, och de ansåg att deras uppväxt gjort att det blev ännu viktigare för dem att ha en öppen relation hemma, att prata om känslor med sina barn och visa att det är okej att ha olika åsikter. Några intervjupersoner beskrev att frånvarande föräldrar eller en dålig relation under uppväxten kunde göra det svårare att hitta sin egen roll som förälder senare i livet. En mamma berättade att frånvaron av regler och riktlinjer i hennes uppväxt hade skapat en känsla av att vara försummad och oälskad:

”Så det hade jag ju önskat då i alla fall, att de hade varit mer bestämda, att de kanske skulle kommit och hämtat mig, eller bestämt att jag inte fick göra ... åka iväg som jag ville. Då kände jag att de verkligen inte brydde sig om mig alls, för att jag fick ju verkligen göra som jag ville.” (Intervju, 11)

En annan mamma berättade att när hon var barn och hennes föräldrar var osams och inte pratade om det, så upplevdes det vara obehagligt att inte veta vad som hände. Arg tystnad mellan föräldrarna skapade oro och obehag. Hon ansåg att det är viktigt att tala om saker och reda ut problem hemma:

”Det var väl liksom det att man inte, man pratade inte om någonting, så att man blev ju så här orolig. Om mamma och pappa skulle vara, ha varit osams, det tyckte man var jätteobehagligt. Men nu, jag kan ju säga till och med 'Jag är ju så jävla sur, men det går över', typ så här. Så att det är liksom... saker blir inte så stort om man talar om vad det är som händer. Det vet jag att jag tyckte, att man inte visste riktigt eller var liksom inte delaktig, utan... Ja, jag tyckte att det var lite obehagligt så där.” (Intervju, 8)

Några utlandsfödda intervjupersoner berättade att i deras hemland ansågs barns åsikter inte som viktiga och att de inte togs på allvar av föräldrar och andra vuxna. När de nu fått egna barn var det mycket viktigt för dessa intervjupersoner att låta sina barn komma till tals och att lyssna på deras åsikter. Flera av intervjupersonerna beskrev att de hade vuxit upp med stränga föräldrar som styrde, utan att förklara varför saker skulle vara på ett visst sätt. De var angelägna att göra tvärtom och förklara och inkludera barnen i olika frågor och beslut. En tvåbarnsmamma beskrev hur den uppfostran hon fått gett negativa följder i vuxenlivet, ett mönster som hon inte ville föra vidare till sina egna barn:

”Vi var ju uppfostrade så att vi var tvungna att ... vi skulle vara tysta. Och så skulle vi svara på tilltal och så där så. Så jag ... jag känner ju att jag egentligen fick social fobi av det där kan jag ju säga. Och det har ju påverkat mig hela livet egentligen. Så det är väl där jag har gjort skillnad, att jag inte vill att mina barn ska bli ... bli så eller må så.” (Intervju, 11)

Våld och kränkningar under föräldrarnas egen barndom

Under intervjuerna ställdes frågor om hur intervjupersonerna själva uppfostrats. Flera intervjupersoner beskrev att de hade haft en svår och traumatisk uppväxt, och några uttryckte att de hade fått men för livet. Några berättade att det hade förekommit våld, psykisk misshandel, försummelse och/eller sexuella övergrepp i deras barndom och beskrev vilka följder det fått för dem. En mamma berättade att hon blivit slagen som barn och uttryckte att fysiskt våld skapade en känsla av hat mot sina föräldrar:

”Det slutade ju alltid med att jag blev bestraffad på något sätt. Och det ... ja, ofta fick jag lite stryk. Eller inte så här att jag blev misshandlad så, men det slutade ju med fysisk bestraffning. Och det fungerade ju inte heller. Det är... nej, jag blev ju bara hatisk.” (Intervju, 11)

Några av intervjupersonerna var uppväxta i länder där barnaga fortfarande sågs som en naturlig del av barns uppfostran. En utlandsfödd pappa berättade att han inte riktigt reflekterat över varför han blivit slagen som barn, förrän han kom till Sverige och själv blev förälder:

”Som jag ser på det, nu när jag blivit pappa, jag tycker det är fel. När man tänker tillbaka på det, så man blir ledsen, varför jag har blivit slagen av läraren? Varför har blivit slagen av min pappa eller min mamma? Det... det sätter djupa sår”. (Intervju, 6)

Andra intervjupersoner beskrev att de hade blivit kränkta och nedvärderade verbalt av sina föräldrar, vilket lett till att de hade känt sig fel och önskade under sin uppväxt. En intervjuperson berättade att hon utsatts för sexuella övergrepp av sin morfar när hon

var barn. När hon slutligen vågade berätta för sin mamma om övergreppen så fick hon inte alls det stöd hon hade förväntat sig och behövt, vilket ledde till att hon senare blev självdestruktiv och tappade all tillit till vuxna:

”Så till slut så berättade jag för mamma. Och då ... då blev det bara ännu värre, för hon kunde inte hantera det alls. Utan hon sa någonting som bara gjorde att allting ... allting bara blev förstört för mig med alla vuxna sen. Det var då jag började bli självdestruktiv. För hon sa ... när jag berättade vad han hade gjort, så sa hon 'Ja, han är ju din morfar. Han tycker ju om dig', var det enda hon kunde säga. Så då var det ju kört för mig. Och då hade jag ju ingen tillit till någon. Eller ens respekt eller någonting för någon vuxen längre.”

(Intervju, 11)

En mamma beskrev att hon hade växt upp med en far som hade ett fruktansvärt temperament, med en oberäknelig ilska, och att det hade skapat en psykisk stress och en stark känsla av otrygghet i familjen:

”Jag var jätterädd för min pappa. Inte för att han skulle slå mig, men hans utbrott var inte roliga. Han kunde liksom vara arg i dagar, och inte prata med en och liksom inte... Man visste aldrig när det kom heller, det här oberäkneliga, att det kunde komma för att jag tappade en gaffel i bordet liksom, så kunde det bli ett utbrott. Och sånt där sitter ju liksom i, och sånt vill jag inte att mina barn ska...”

(Intervju, 5)

Intervjupersonen berättade att dessa upplevelser i barndomen hade bidragit till en låg självkänsla som fick henne att känna sig osäker även i vuxen ålder. Barndomens konflikter med pappan hade skapat en konflikträdsla och känsla av otrygghet, som intervjupersonen först nu hade börjat förstå orsaken till. Hon uttryckte att hon hade reflekterat ännu mer över sin pappas beteende när hon själv blev förälder:

”Men man har ju tänkt på det mer och mer i takt med att barnen blir större, vilken märklig situation det egentligen var. Man tänker nog inte på det först tror jag, innan man fick barn. För då var det liksom ... det var det enda man hade att jämföra med. Men nu när man har egna barn så kan jag slås av att det var ju absurt alltså. Det var ju någon slags psykisk misshandel på sätt och vis, som inte syntes på utsidan, men på insidan. Och så ska man inte ha det. Det är ju inte friskt.” (Intervju, 5)

Flera intervjupersoner beskrev att en barndom som präglats av bestraffningar, försumelse och fysiskt våld påverkade dem fortfarande i vuxen ålder och som föräldrar. De beskrev att detta hade präglat dem på många olika sätt och också färgat deras syn på barnuppfostran. En mamma tyckte att det var svårt att veta om hennes trauman i barndomen påverkade hennes egna barn idag, men hoppades att det inte skulle göra det.

De intervjupersoner som hade blivit utsatta för misshandel i barndomen betonade att de var mycket medvetna om hur våld påverkar barn, och att de aldrig skulle använda våld mot sina barn. De ansåg att fysisk och psykisk misshandel skadar barn, och de ville ge sina barn raka motsatsen till sin egen barndom och bryta generationsmönstret.

Föräldrarollen

Resultatet visar att det är en stor omställning att bli förälder och att det är mycket runt omkring som påverkar föräldraskapet. Denna kategori består av två underkategorier som beskriver intervjupersonernas upplevelser och syn på föräldrarollen; Att vara förälder och Miljöer och omständigheter som påverkar.

Att vara förälder

Studien visar att flera föräldrar upplevde att föräldrarollen är dynamisk, att den förändras i takt med att barnet växer och utvecklas. Föräldrarollen förändras efter barnet olika faser och påverkas av livets olika omständigheter enligt intervjupersonerna. De upplevde att föräldrarollen är något som man växer in i, och att de hela tiden utvecklades som föräldrar tillsammans med sitt barn. En trebarnsmamma påpekade att hon blivit tryggare i sin föräldraroll efterhand:

”Man blir ju tryggare, alltså så är det ju. Och det kommer väl också med liksom att barnen är äldre, och man märker att det funkar, det man gör på något vis... Så att man är mycket tryggare i dag än vad man var för fem år sen, som förälder. Man växer ju in i varje ny fas som kommer.” (Intervju, 5)

Flera föräldrar upplevde att de blev bättre föräldrar ju mer erfarenheter de fick, då det kunde upplevas skrämmande i början innan de visste vad som fungerade bäst med barnet. Några ansåg även att det var barnen som formade dem som föräldrar. Att bli förälder kunde upplevas som kravfyllt i början, att de ställde höga krav på sig själva då de ansåg att det fanns en förväntan på dem från andra personer i deras närhet. Detta hade fått några av intervjupersonerna att känna sig otillräckliga som föräldrar. En tvåbarnsmamma framhöll även att som nybliven förälder kunde det kännas jobbigt att sätta sina egna behov åt sidan, för att främst fokusera på sitt barn:

”Men just det att man faktiskt ska offra sig själv, uppoffra sig själv. För när man skaffar barn... har man valt att skaffa barn, då kanske det kostar lite också. Och det var kämpigt tycker jag att sitta hemma och inte kunna göra det man ville, och inte träna och så här.” (Intervju, 2)

Några föräldrar påpekade att de också behövde egen tid och att det därför var viktigt att dela ansvaret mellan föräldrarna. Resultatet visar att föräldrarna använde olika inspirationskällor för att lära sig mer om föräldrarollen. Det framgick att flera läste böcker eller lyssnade på podcasts om barnuppfostran, några var med i föräldragrupper på Facebook och några tittade på "Supernanny" på tv för att lära sig mer om uppfostran. Några påpekade att andras barn gav dem mer medvetenhet om sitt eget föräldraskap, då de upplevde att barns beteende präglas av föräldrarna. En mamma påpekade även att som förälder har man ansvar för alla barn i ens närhet, inte bara sina egna:

“Sen så är ju jag av uppfattningen att man har ansvar för alla barn som råkar befinna sig i ens närhet... Hos oss är det våra regler som gäller och man säger till de barn som befinner sig hemma hos en. Så att ... de barn som är där jag är, de har jag någon form av ansvar för.”

(Intervju, 14)

Föräldrarna beskrev att de reflekterade över sin föräldraroll. De berättade att de ofta funderade på hur de hade hanterat olika situationer, om de hade kunnat göra annorlunda på något sätt, för att kunna bli ännu bättre föräldrar. Några blev inspirerade av andra föräldrar som enbart fokuserade på sina barn och hade oändligt tålamod. Flera av föräldrarna hade tydliga målbilder av hur de ville vara som föräldrar. De upplevde att det var lätt att känna sig misslyckad som förälder, om de inte levde upp till sin målbild.

Resultatet speglar inga särskilda könsskillnader när det gäller föräldrarnas syn på föräldrarollen.

Miljöer och omständigheter som påverkar

Intervjupersonerna upplevde att det fanns många yttre faktorer som påverkade deras föräldraskap. Arbetet och arbetstiderna var något som många ansåg hade en stor inverkan. Om det hade varit mycket på jobbet så speglades det i deras sätt att hantera vardagssituationer med barnen, och föräldrarna upplevde att en stressig dag på jobbet påverkade deras humör och tålamod negativt. Vilket sorts arbete föräldrarna hade påverkade även deras möjligheter att vara lediga med barnen, och lämning/hämtning på förskolan. Arbetstiderna påverkade också hur långa dagar barnen behövde ha på förskolan. Trots att föräldrarna upplevde att barnen utvecklades och mädde bra av att gå på förskola, så ville de ändå inte att barnen skulle behöva vara där för många timmar om dagen. En ensamstående pappa uttryckte att barnet präglas av förskolans vardag, och för många timmar på förskolan gav pappan en känsla av dåligt samvete och otillräcklighet:

”Mycket utav hans utveckling sker ju kanske då i förskolan. Man sitter liksom och räknar lite grann på det där, att på en vaken tid på kanske 12–13 timmar så träffar man ju han 4–5 timmar. Så merparten av hans vakna tid är ju i förskolan. Så mycket utav den han blir eller den han är, präglas ju av vad som händer i förskolan.” (Intervju, 10)

Flera framhöll att barnomsorgen borde prioriteras och några föräldrar hade synpunkter om antalet timmar på förskolan, då de ansåg att de 15 timmar i veckan som erbjuds till det äldre syskonet på förskolan var för lite. En tvåbarnsmamma påpekade att det var orättvist att antalet timmar varierade beroende på vilken kommun man bodde i. Hon ansåg att föräldrarna själva borde få bestämma hur många timmar syskonet skulle vara på förskolan:

”Jag tycker att det är orättvist att det ser olika ut i olika kommuner, för det där borde vara statligt reglerat i så fall, att alla förskolebarn eller storasyskon får gå lika mycket. Inte att vissa går 30 och en del 15, för att alla barn är så... Så jag tycker att det borde vara upp till varje mamma eller pappa då att bedöma behovet. Och att det ska erbjudas på lika förutsättningar.” (Intervju, 2)

En nybliven tvåbarnsförälder ansåg att dessa 15 timmar underlättade vardagen jättemycket för henne när hon var hemma och var föräldraledig, att det även gav utrymme för att kunna fokusera mer på sitt yngsta barn:

”Sen tycker jag det har varit jättebra det här att man ändå får ha 15 timmar, det har ju jag använt, när den stora tjejen fick vara på dagis när... Det tror jag underlättade jättemycket för mig. Och sen tycker jag också att den lilla har, när han har fått vara själv ibland, att han får liksom blomma ut lite och ta mycket plats. Det blir ju lätt att de blir lite bortskuffade annars.” (Intervju, 1)

Några var dock helt emot att barn skulle vara mer än 15 timmar på förskolan när föräldrarna var hemma och var föräldralediga. En annan synpunkt som uttalades var att justera barnbidraget efter inkomst, och lägga mer resurser på förskolan istället för att höja barnbidraget. Andra hade önskemål om höjt barnbidrag. Det föreslogs även att vårdnadsbidraget skulle återinföras, för att ge föräldrar möjlighet att stanna hemma längre med sina barn.

Föräldraledigheten var en fråga som berörde många i denna studie. Majoriteten av föräldrarna upplevde att det var viktigt att dela på föräldraledigheten, eftersom barn mår bäst av att få spendera tid med båda sina föräldrar. Samtidigt påpekade de att det inte

alltid var möjligt att dela lika på grund av familjens ekonomiska situation. Intervjupersonerna ansåg att de själva hade rätt att bestämma över föräldraledigheten, och de var emot förslagen om att den ska delas lika mellan föräldrarna. En mamma påpekade att fördelningen av föräldraledigheten måste anpassas individuellt efter familjens ekonomi och vilja:

”Jag tycker inte man ska tvinga folk att pappan måste ta vissa månader. Utan jag tycker alla föräldrar ska få ha rätt att bestämma det helt och hållet själva. Om mamman nu vill ha hela den tiden själv, så ska hon ju få det.”

(Intervju, 11)

Ekonomi var något som flera föräldrar upplevde kunde påverka familjelivet mycket, både hur föräldraledigheten skulle delas upp, men också möjligheten att kunna göra olika aktiviteter med barnen. Hur samhället ser ut idag upplevdes också vara en faktor som påverkade föräldraskapet. Flera föräldrar påpekade att det är negativt att barn är mer inaktiva och stillasittande idag än förr. De upplevde att skärmtiden tog över den sociala samvaron i hemmet, och att barns spontana lek och fantasi hade minskat. Detta skapade dock en ambivalens hos flera föräldrar, då surfplattan upplevdes vara ett enkelt medel att ta till i olika situationer. Föräldrarna ville minska barnens skärmtid, samtidigt som det upplevdes vara ett bekvämt sätt att hålla reda på barnen och underhålla dem.

Flera föräldrar berättade även att de kunde känna sig begränsade av sin egen ork och energinivå, att de inte alltid orkade leka med sina barn så mycket som de ville när de kände sig slitna. Intervjupersonerna påpekade att den egna hälsan, miljön runt omkring och människorna i deras närhet påverkade dem som föräldrar.

Stöd i föräldraskapet

Samtliga föräldrar upplevde att det var viktigt att kunna få stöd i sin föräldraroll. De ansåg att det kunde behövas olika former av stöd, beroende på barnets ålder och individuella förutsättningar. Denna kategori består av två underkategorier som beskriver föräldrarnas erfarenheter och behov av föräldrastöd; Stödet från BVC och andra verksamheter och Det sociala stödet från närstående.

Stödet från BVC och andra verksamheter

Föräldrarna uppgav att de visste vart de skulle vända sig om de var i behov av föräldrastöd. Stödet från barnavårdscentralen, BVC, rädde det delade meningarna om. Några föräldrar upplevde att de hade fått bra stöd och praktiska råd från BVC, vilket beskrevs av en småbarnsmamma:

”Jag har väldigt stort förtroende för vår BVC-sköterska. Hon är superbra. När jag ammade exempelvis, vilket inte alls var min grej, jag mårde jättejättedåligt. Alltså, psykiskt av amningen, båda gångerna. Då vände jag mig till henne och fick hjälp och stöttning.”

(Intervju, 16)

Andra intervjupersoner upplevde att deras BVC-sköterska saknade kunskap. Den upplevda bristen på kunskap fick dem att känna sig missnöjda med BVC, och en mamma berättade att hon inte hade fått något förtroende för sköterskan hon hade träffat:

”Den BVC-sköterskan vi har haft är jättesnäll men jättesnurrig och liksom ... Ja, men äldre. Jag har inte känt ... jag tror inte hon har, jag tror inte hon har någon koll liksom, nej. Så jag har känt antingen att jag googlar själv eller pratar med någon man känner.”

(Intervju, 1)

Några föräldrar påpekade också att de träffat sköterskor som de upplevt varit nonchalanta och dåligt uppdaterad om nyare forskning, vilket fått dessa föräldrar att bli negativt inställda till BVC. Det framhölls även att det skulle varit jobbigt att träffa en sköterska som hade bristande kunskap, och en mamma uttryckte att hon inte velat vända sig till BVC:

”BVC ger jag inte mycket för. De är ganska dåliga skulle jag vilja säga. I alla fall den BVC som vi gick till. Jag är glad att vi aldrig hade några problem med barnen, för jag hade inte velat vända mig dit. Jag har ju hört skräckhistorier om andra som har vänt sig dit och fått såna konstiga råd och tips. Där är jag ganska glad att jag själv är inom vården, så att man har lite koll själv liksom från början.”

(Intervju, 5)

Flera föräldrar hade önskemål om mer samtalshjälp och stöttning i uppfostran, och några upplevde att det saknades information om föräldrastöd. Några föräldrar hade känt ett behov av samtalsstöd när deras barn varit utåtagerande, och då hade BVC varit behjälpliga och skickat remiss vidare till kurator. En mamma framhöll att BVC borde prata mer om förlossningsdepressioner, för att hjälpa nyblivna föräldrar att våga berätta om hur de mår:

”Det blir enormt skamfyllt, och vi pratar inte mycket om det. Och man vågar inte berätta heller att det inte känns bra, utan man går med den känslan... Redan där, att man kanske behöver lyfta de här problemen mer.” (Intervju, 13)

Det påpekades att människor som mår mycket dåligt inte kan vänta i månader på att få komma till en kurator, vid exempelvis en förlossningsdepression. Några föräldrar framhöll att de långa väntetiderna kunde leda till stora konsekvenser för en del människor. En pappa uttryckte att en förlossning även kan vara mycket traumatisk för pappan, att det därför även bör erbjudas samtalsstöd för männen efter förlossningen:

”Jag tror aldrig jag direkt blev erbjuden att gå på ett sånt samtal. För mycket grejer som man bar inom sig som man kände liksom ... som fortfarande i dag, två och ett halvt år sen. Som man känner att det är lite svårt att prata om, förlossningen. Så det är väl kanske det att båda två skulle med fördel kunna ha blivit erbjudna att ha ett sånt, och jag menar, det behöver inte vara tillsammans, utan det kan ju vara var för sig. För min upplevelse blev ju en helt annan än vad hennes blev. Så det är väl egentligen det enda, att någon form av uppföljning kring förlossningen, även för pappor, om det behövs.”

(Intervju, 10)

Majoriteten av mammorna hade haft stor glädje och stöttning av föräldragrupperna, även om någon påpekade att det borde bli mer fokus på pappan, att det inte enbart ska vara en "mammagrupp". Flera mammor uttryckte att de gärna hade gått i en föräldragrupp med andra och tredje barnet också. De framhöll även att de önskat föräldragrupper när barnet blivit äldre, för att få stöd i barnets olika faser. En mamma efterfrågade även fler mötesplatser för föräldrar, särskilt för ensamstående eller föräldralediga.

Det önskades även mer material om att ha bonusbarn, då det stundtals upplevdes både svårt och frustrerande att hantera bonusbarn. Flera mammor påpekade även att väntetiderna till psykologer, kuratorer och barn- och ungdomspsykiatri var alldeles för långa. En småbarnsmamma ansåg att det borde läggas mer resurser på detta:

”Det tar så himla lång tid att få komma till BUP och såna där grejer. Jag tror att det kan bli så mycket värre då på grund av att det tar så lång tid. Så det är väl någonting jag ser, som jag tycker att det behövs väl mer resurser till. För jag tror, i samhällskostnaden så tänker jag att det blir väl en mindre kostnad om folk får hjälp snabbare.” (Intervju, 1)

Flera intervjupersoner upplevde att personalen på förskolan varit ett bra stöd för att prata om barnens utveckling och behov. Det framhölls också att skolan var en arena där några föräldrar önskat mer stöd. Två mammor upplevde att de inte fått någon hjälp när deras barn hade inlärnings-svårigheter eller blev utsatta för mobbning i skolan, vilket gjorde dem frustrerade och villrådiga. En ensamstående mamma fick kontakt med socialtjänsten för att få stöd och hjälp att hantera barnets neuropsykiatriska funktions-

nedsättning, och blev positivt överraskad av deras stöttning. Mamman hade haft en annan bild av socialtjänsten innan den första kontakten, och trott att de enbart stöttade familjer där det förekom missbruk eller misshandel. Hon ansåg att socialtjänsten borde upplysa allmänheten om sina föräldrastödinsatser på ett annat sätt, så att föräldrar inte blir avskräcka från att söka hjälp:

”Nu har ju socialen en avskräckande stämpel tror jag fortfarande, som gör att man kanske inte vågar söka hjälp där... Att det är jätteläskigt. Jag tror det är mycket att de kanske tror att de kommer att ta barnen ifrån en och ... för att man är då en dålig förälder och som gör att man inte vågar söka hjälp där. Det tror ju jag i alla fall. Men om man då kan göra socialen eller utöka det stödet till ... som inte låter så läskigt.” (Intervju, 11)

Det sociala stödet från närstående

Samtliga föräldrar ansåg att det var viktigt att få socialt stöd av familj och vänner, för att få ventilera och ställa frågor om barnuppfostran och föräldraskap. Majoriteten av föräldrarna fick främst stöd av sin partner. Några av intervjupersonerna levde inte längre ihop med barnets andra förälder, men fick ändå störst stöd av sin exman/exfru i frågor som gällde barnet. Föräldrarna brukade även diskutera med vänner som också hade barn, för att höra hur de tänkte eller gjorde i olika situationer. Många frågade ofta sin mamma om råd när det gällde uppfostran, och flera hade systrar som de brukade rådfråga. Flera av intervjupersonerna beskrev att deras föräldrar hade varit till stor hjälp när de fick barn. Det var inte var särskilt vanligt att be sin pappa, sina bröder eller sina svärföräldrar om råd när det gällde barnuppfostran. En ensamstående tvåbarnsmamma berättade även hur frustrerande kan kännas att sakna socialt stöd från vänner eller familj, i uppfostran av sina barn:

”Så under de andra åren så har jag inte haft någon, och det har jag ju saknat jättemycket. Eftersom jag ... jag har varit helt, ja, knäckt ibland. För att jag inte har vetat hur jag ska lösa vissa problem med barnen.” (Intervju, 11)

Flera av intervjupersonerna såg vänner och sina egna föräldrar som förebilder när det gällde uppfostran, och de tog efter deras bästa egenskaper och strategier. En ensamstående pappa beskrev att han försökte uppfostra sin son på samma sätt som hans egna föräldrar hade uppfostrat honom:

”Det finns ju egentligen ingen färdig mall för hur en förälder ska vara. Så jag försöker liksom vara, göra det jag tror är rätt. Göra det som jag försöker minnas att mina föräldrar gjorde med mig. För jag tycker liksom att det ändå blev ganska bra.” (Intervju, 10)

DISKUSSION

Här nedan diskuteras resultatet från både intervju- och enkätstudien.

Kärnan i uppfostran är kärlek

Enkätstudien och intervjustudien visar att föräldrar anser att kärnan i barnuppfostran är att ge barnet kärlek. Nästan alla föräldrar som deltog i enkätstudien uppgav att de ofta eller alltid visade sitt barn kärlek. Resultatet bekräftas av att över 90 procent av eleverna i elevstudien rapporterade att båda föräldrarna brydde sig om dem och endast en procent rapporterade att ingen förälder brydde sig (Jernbro & Janson, 2017). I föräldraenkätstudien och elevstudien framgick det att mammor visade sina barn kärlek i större utsträckning än vad papporna gjorde, och intervjustudien visade att mammorna pratade mer om känslor med sina barn än vad papporna gjorde.

Intervjupersonerna ansåg att de mest betydelsefulla komponenterna i barnuppfostran är att föräldern ska vara kärleksfull, närvarande och konsekvent. Denna grundsyn på barnuppfostran delades av majoriteten av föräldrarna, samtidigt som de upplevde att föräldraskapet kunde vara en balansgång som ibland var svår att hantera.

Att vara förälder – en svår balansgång

Föräldrarna i intervjustudien hade en relativt samstämmig målbild av hur en bra förälder ska vara (se box 1).

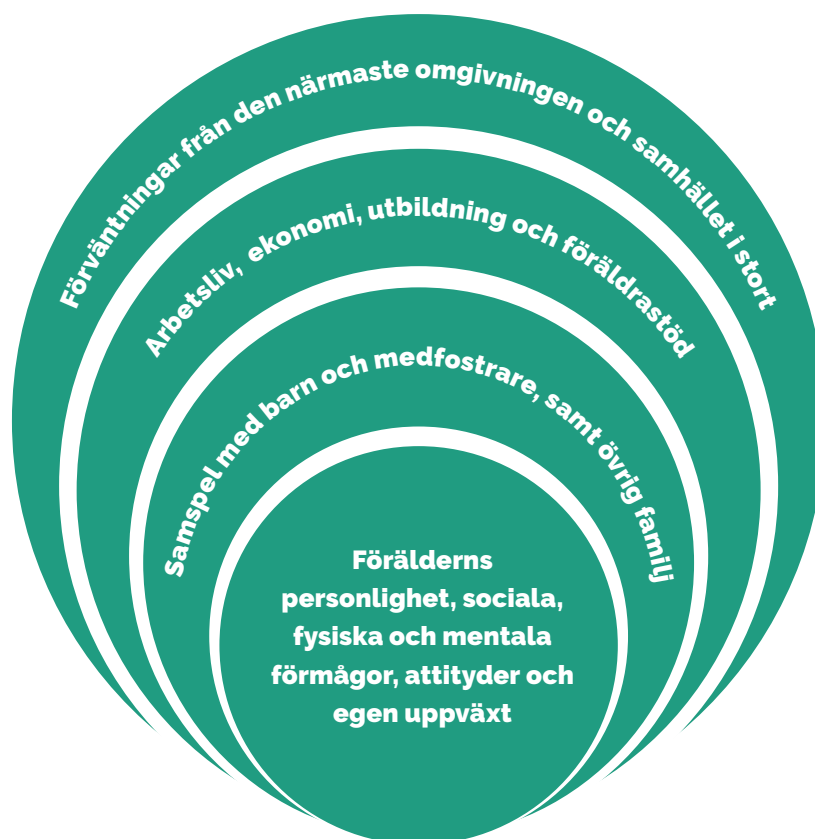
BOX 1. Föräldrars målbild av ett gott föräldraskap.

- Kärleksfull
- Närvarande
- Konsekvent
- Tydlig och lugn
- Ger barnet närhet och trygghet
- Ger barnet tid och uppmärksamhet
- Sätter tydliga gränser och riktlinjer
- Får barnet att känna sig sedd och älskad
- Lyssnar och låter barnet komma till tals
- Har en öppen dialog med barnet
- Visar och pratar om känslor
- Lyhörd för vad barnet tycker/vill
- Låter barnet vara delaktig
- Aktiv och engagerad i barnets intressen
- Låter barnet ta eget ansvar, utifrån ålder och förmåga
- Uppmuntrar barnet till självständighet
- Uppmuntrar och stärker barnets självkänsla
- Låter barnet få försöka och lära av sina misstag
- Är barnets förälder, inte barnets vän

I beskrivningarna av vad som utmärker en god förälder innefattas att föräldern ska vara en trygg person som ger tid, uppmärksamhet och gränslös kärlek till sitt barn. Hen är aktiv i sitt barns fritid och närvarande, är lyhörd för vad barnet vill, samt uppmuntrar till självständighet och egna initiativ. Samtidigt som föräldern ska vara tydlig, gränssättande och konsekvent.

Ibland stämmer målbilden väl överens med hur föräldern ser på sitt eget föräldraskap, ibland är gapet mellan de två bilderna stort. Föräldrar beskriver mycket höga krav som tycks svåra att leva upp till och de kan beskriva hur de inte alltid uppnår sina egna ambitioner. I enkäterna framkommer också att många föräldrar ser föräldraskap som något av det svåraste som finns. När avståndet är för stort mellan målbilden och det faktiska föräldraskapet beskriver föräldrar att det kan skapa en inre stress och press. Intervjustudien speglar att det egna sociala nätverket och möjligheten till föräldrastöd är viktigt för att kunna hantera denna balansgång, och att många föräldrar upplever att de behöver stöttning för att kunna ta hand om sina barn på bästa sätt.

Föräldrarna beskriver att de i mångt och mycket anpassar sig efter olika situationer och anpassar sin föräldrastil efter vad de anser behövs, de utövar ett flexibelt föräldraskap. Det kan handla om anpassningar utifrån barnets ålder och mognad, om att välja sina konflikter och att ställa gradvis högre krav på barnen. Föräldraskapet påverkas i praktiken av en rad faktorer (se figur 5 nedan).

FIGUR 5. Faktorer som påverkar föräldrarollen.

- **Föräldrarnas personlighet och sociala, fysiska och mentala förmågor.** Föräldrarnas attityd och syn på barnuppfostran påverkas även av den egna uppväxten och upplevelser i barndomen.
- **Samspel och kompromisser med barn och medfostrare.** Föräldraskap äger rum i relation till andra. Samspelet med barnet, dess förmågor och vilja spelar in. Några föräldrar har barn med funktionsnedsättningar som påverkar föräldraskapet. Andra beskriver hur de fungerat olika som förälder med varje barn. Många föräldrar har också medfostrare. De bestämmer och styr inte själva utan behöver kompromissa och komma överens med sin partner, sin före detta partner, med partners före detta eller den före detta partners nya partner. Övriga familjemedlemmar som bonusbarn, föräldrarnas egna föräldrar och syskon påverkar också föräldrarollen. Vänner är en viktig del i föräldrarnas sociala nätverk och har påverkan på deras syn på barnuppfostran.
- **Arbetsliv, ekonomi, utbildning, yttre påfrestningar och möjligheter till föräldrastöd.** Föräldrar beskriver hur arbetstider, ekonomi, boendeförhållanden och påfrestningar i livet påverkar deras ork och förmåga att leva upp till sin målbild. Möjligheter till stöd från BVC och andra verksamheter kan också ha inverkan på hur föräldern hanterar föräldraskapet.
- **Omgivningens förväntningar och krav.** Föräldrar beskriver omgivningens påverkan på den faktiska föräldrastilen. Förväntningar och krav kan komma via det personliga nätverket, via kulturella normer eller via medier.

Synen på våld

Aga-förbudet och informationsspridning om kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling har påverkat den sociala normen i Sverige. Våld mot barn ses som oacceptabelt och till och med tabubelagt. I enkätstudien blev några föräldrar upprörda över att bli tillfrågade om kroppsliga bestraffningar. Detta kan bero på att ämnet upplevs så laddat att man inte vill prata om det, eller ens tänka att våld mot barn fortfarande existerar i Sverige. I både intervjustudien och enkätstudien framkom att föräldrarna var negativt inställda till barnmisshandel. I enkätstudien ansåg endast ett fåtal att det var okej att hota att slå ett barn eller att faktiskt slå det, vilket är en minskning från tidigare studier. Acceptansen för att använda fysiska bestraffningar har minskat över tid och även sedan senaste nationella studien som genomfördes 2011 (Janson, Jernbro, & Långberg, 2011). Föräldrarna i intervjustudien påpekade att konflikter måste kunna hanteras utan våld, och de ansåg att våld skadar barn psykiskt och ger problem även senare i livet.

Några föräldrar i intervjuundersökningen väckte frågan om var gränsen går för vad som är acceptabelt när det gäller våld. Ingen av dem säger sig ha misshandlat eller skadat sitt barn, även om flera av dem själva utsatts för barnmisshandel under uppväxten. De kan ändå beskriva att de har använt sig av olika grader av psykiskt och fysiskt våld i sin fostran, ibland mer än de själva är bekväma med. Det gäller till exempel att hålla fast barn, att tvinga dem att stanna i sitt rum eller att använda timeout.

Föräldrar som utövar våld mot sina barn

Ingen av föräldrarna i intervjustudien uppgav att de använt kroppslig bestraffning mot sina barn. I enkätstudien rapporterade endast 18 personer, knappt två procent, att de använt sig av fysiskt våld i barnuppfostran under det senaste året och då handlade det framförallt om mildare former. Även om det var vanligare att föräldrar som själva varit utsatta för våld i barndomen använt fysiskt och psykiskt våld mot sina egna barn i jämförelse med de föräldrar som inte själva varit utsatta, så är det viktigt att poängtera att majoriteten av dem som själva blivit utsatta för fysiskt våld och andra övergrepp under sin barndom inte utsätter sina egna barn för detta.

I intervjustudien framgick också att flera av föräldrarna själva hade blivit utsatta för våld, kränkningar, försummelse och sexuella övergrepp i sin barndom. De ansåg att det våld de utsatts för präglade dem som föräldrar och som personer, men i en riktning som gjort att de tagit avstånd från våld. Det innebär att oavsett om föräldrar beskriver en god uppväxt eller en uppväxt präglad av våld och kränkningar, så kan de fostra sina egna barn utan att använda våld.

De föräldrar som växt upp med psykisk misshandel och försummelse ansåg att det var lika skadligt som fysiskt våld, vilket bekräftas också av tidigare studier som visar att social smärta visar samma mönster i hjärnan som fysiskt våld (Eisenberger, Lieberman & Williams, 2003). Föräldrarna påpekade att konsekvenserna av psykisk misshandel inte syns på utsidan, och därför är svårare för omgivningen att upptäcka. Dessa föräldrar angav att de aldrig skulle utsätta sina barn för samma sak och tog helt avstånd från alla former av misshandel. Utvecklingen över tid vad gäller fysisk barnmisshandel i Sverige visar att det går att bryta det sociala arvet. Färre och färre föräldrar använder fysiskt våld mot sina barn, och intervjuerna illustrerar hur föräldrar medvetet kan välja att bryta generationsmönstret.

Föräldrars strategier för att hantera konflikter med barn

I både intervjustudien och enkätstudien framkom olika strategier som dagens föräldrar använder för att hantera konflikter med sina barn (Box 2). Majoriteten av föräldrarna diskuterade med sitt barn för att lösa en konflikt. Många hade också distraherat barnet eller ignorerat barnet och konflikten. I enkätstudien framkom att dessa strategier var vanligare bland högutbildade föräldrar och bland svenskfödda samt bland föräldrar med god ekonomi. Föräldrar med sämre ekonomi, eller som hade en låg utbildningsnivå eller var födda utomlands rapporterade istället i högre utsträckning att de gav barnet extra sysslor. Lågutbildade föräldrar drog in barnets veckopeng i större utsträckning än högutbildade föräldrar.

BOX 2. Föräldrars alternativa konflikthanteringsstrategier utifrån enkät- och intervjustudie.

Föräldrars strategier för att hantera konflikter med barn

- Prata med barnet och förklara varför
- Diskutera med barnet om vad som orsakat konflikten
- Distrahera och avleda barnet
- Ge barnet timeout för att lugna ner sig eller för att straffa
- Ge barnet extra sysslor
- Ta bort privilegier; till exempel dra in vecko-månadspeng, ta bort Ipad/X-box/mobil, eller inte låta barnet umgås med vänner
- Planera och förbereda barnet i förväg på vad som ska hända
- Ge belöningar
- Använda mutor
- Ge varningar; till exempel att barnet inte får spela tv-spel, använda mobilen eller titta på tv
- Krama om barnet för att avbryta
- Ge barnet valmöjligheter istället för att bara säga nej
- Ignorera barnet och konflikten
- Ta barnet åt sidan och prata i enrum
- Markera genom att lämna barnet och gå ifrån det
- Lyfta undan barnet för att avbryta
- Välja sina strider och ibland kompromissa
- Låta barnet få skrika klart tills det lugnat sig
- Be barnet om förlåtelse om föräldern gjort fel
- Ta några minuters andrum själv

Att förklara varför ansågs många gånger vara nyckeln i konflikthanteringen med barnet.

Föräldrarna uppgav att det var viktigt att be sitt barn om förlåtelse om föräldern hade gjort fel eller överreagerat. Tidigare forskning visar att föräldrar som är positivt inställda till att be barnet om ursäkt skapar en tryggare anknytning mellan barnet och föräldern, då ursäkter hjälper till att reparera och stärka relationen (Ruckstaetter, Sells, Newmeyer & Zink, 2017). Föräldrar som känner starka känslor av skam eller skuld, tycks mer sällan be om ursäkt och kan till och med beskylla barnet för överträdelsen enligt Ruckstaetter et al. (2017).

I både enkätstudien och intervjustudien uppgav många föräldrar att de oftast varit trötta eller stressade vid konflikterna med sina barn, vilket stämmer överens med den tidigare nationella studien från år 2011 (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). I den aktuella enkätstudien framkom att svenskfödda och högutbildade föräldrar upplevde både trötthet och stress i större utsträckning än lågutbildade föräldrar och utlandsfödda. Det är möjligt att prestationskraven i både arbetsliv och föräldraliv är högre för den högutbildade gruppen, och att det kan vara påfrestande att kombinera en karriär med att vara en god förälder.

Uppfostran i Barnkonventionens anda?

En intressant fråga är i vilken mån föräldrar handlar gentemot sina barn i en anda som motsvarar vad som lyfts fram i Barnkonventionen. Vår studie visar att en stor majoritet av föräldrar i Sverige strävar efter att göra det. För de allra flesta föräldrar är det självklart att skydda sina barn från alla former av fysisk och psykisk bestraffning och från handlingar som kränker eller orsakar skador hos barn (artikel 19).

I intervjustudien beskriver föräldrar hur de tar hänsyn till barnets utveckling (artikel 5 och 14) och hur de är flexibla och anpassar uppfostran efter barnets individuella egenskaper (artikel 29). Många föräldrar betonar vikten av att ha en öppen dialog med barnet, att vara lyhörda och att lyssna på dem. På så sätt görs barn delaktiga i beslut (artikel 3 och 12). Föräldrarna lyfter fram vikten av att barn känner sig sedda, älskade och får utvecklas till självständiga individer.

Men det finns också föräldrar som använder metoder som inte är förenliga med Barnkonventionens krav. I såväl enkätstudien som intervjustudien framkom timeout som en vanlig metod vid konflikter. Var tredje förälder svarade att de gett barnet timeout vid minst ett tillfälle det senaste året. I den tidigare studien från 2011 använde samma andel föräldrar timeout (Janson, Jernbro & Långberg, 2011). I intervjustudien framkom delade meningar om denna metod. Flera föräldrar använde timeout regelbundet medan andra ansåg att timeout endast skapar oro och rädsla hos barnet. Timeout användes både som ett sätt för att barnet ska lugna ned sig och få tid att tänka efter, och som bestraffning. När timeout används som bestraffning och består av att stänga in eller isolera barnet är det att betrakta som en form av kränkande behandling och psykiskt våld.

Föräldrarna i intervjustudien angav att närhet är en av de grundläggande delarna inom barnuppfostran, samtidigt frångår föräldrarna sina egna principer, då de isolerar sina barn genom timeout i ett annat rum eller i en "straffstol". Men i stressande och frustrerande situationer kan timeout upplevas som ett bättre sätt att hantera situationen, än att ta till fysiskt våld. Flera föräldrar i studien var helt emot att använda alla former av bestraffningar, medan andra ansåg att barn behövde någon form av konsekvens eller sanktion för att lära sig rätt och fel.

Även om de allra flesta föräldrar har högt ställda krav när det gäller sitt föräldraskap, så finns det en mindre grupp som faktiskt använder kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling. Det finns föräldrar som behöver ändra sin syn på vad som är en god uppfostran, genom att ta avstånd från våld eller genom att våga sätta gränser. Det finns föräldrar som behöver träna på hur de konkret ska bemöta sitt barn. Det finns föräldrar som i grunden har en god föräldraförmåga men som inte klarar av de höga krav som ett barn med funktionsnedsättning, en vårdnadstvist eller en komplicerad styvfamiljsproblematik innebär. Det finns föräldrar som varken kan leva upp till sina ambitioner eller hitta sina förmågor på grund av orimliga arbetstider, dålig ekonomi, sjukdom, missbruk eller svåra livshändelser. När vi talar om föräldrastöd för att förebygga eller stoppa våld och kränkningar behöver det definieras på vilken nivå som bristerna finns – om det gäller föräldrarnas bristande förmågor, barnets svårigheter, omgivningens krav eller att samhällets skyddssystem sviktar.

Föräldrastöd

De flesta föräldrar behöver inget professionellt stöd för att hantera svårigheter i föräldraskapet. I enkätstudien rapporterade 17 procent att de haft behov av stöd och majoriteten av dessa hade sökt och fått hjälp som de är nöjda med. Nästan en tredjedel av föräldrarna som haft behov av stöd hade dock inte sökt, vilket kan reflektera en okunskap om vilket stöd det går att få som förälder. Intervjustudien som gick djupare in på vilket stöd som efterfrågades av föräldrarna fann att intervjupersonerna upplevde att det saknas allmän information om föräldrastöd. De ansåg även att väntetiderna till psykologer, kuratorer och BUP var alltför långa. Föräldrarna efterfrågade mer resurser till dessa verksamheter och ett ökat stöd till föräldrar till barn med funktionsnedsättningar. Detta är särskilt viktigt då dessa barn löper en markant ökad risk för barnmisshandel.

Några mammor i intervjustudien påpekade att föräldragrupperna borde ha mer fokus på pappan, och det framgick även att en pappa upplevde att han inte hade fått tillräckligt med samtalsstöd efter en svår förlossning. Detta belyses även i tidigare studier som visar att flera pappor kände sig behandlade som sekundärföräldrar av barnhälsovården, då de inte alltid fick samma föräldrainsformation och stöd, och följden av detta blir att det läggs mer föräldraansvar på mammorna (Wells, 2016). Tidigare studier visar att barnhälsovården i Sverige ännu inte helt har utformat sina program kring pappors behov, trots ansträngningar att stödja båda föräldrarna, och det framgår att fäder inte alltid behandlas på samma sätt som mamman inom barnhälsovården (Wells, 2016). Föräldrastödet bör därför även fokusera på papporna för att öka deras upplevelse av delaktighet i barnets hälsa och uppfostran.

Att förebygga våld mot barn – hur går vi vidare?

I Sverige har vi i stor utsträckning lyckats förebygga att föräldrar använder våld i uppfostringssyfte. Allvarligt våld mot barn minskade mellan 1960 och 2000, men den positiva utvecklingen har stannat upp och det allvarliga våldet har inte minskat nämnvärt under 2000-talet. Föräldrars positiva attityder till att använda våld i uppfostringssyfte är inte längre huvudorsaken till att barn utsätts. Istället handlar det uppenbart om att föräldrar har problem och svårigheter som gör att de inte klarar av sin livssituation och sitt uppfostringsuppdrag. Det gäller särskilt för de allvarliga formerna av barnmisshandel. I elevstudien (Jernbro & Janson, 2017) konstateras att alla former av barnmisshandel förefaller ha samma risk- och bakgrundsfaktorer. I familjer med svag ekonomi, med psykisk ohälsa eller missbruk och i familjer där föräldrar är födda utanför Norden är det vanligare att barn utsätts för våld. Barn som mestadels bor med en förälder, barn vars föräldrar är oense om boende eller umgänge, barn som inte får bestämma över sina egna liv och barn med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning utsätts också oftare för misshandel. Flickor rapporterar mer barnmisshandel generellt sett och är betydligt oftare utsatta för sexuella övergrepp än vad pojkar är, och de elever som varken identifierar sig som

pojke eller flicka är än mer utsatta. Den generella informationen om anti-aga lagen och en barnuppfostran fri från våld tycks inte påverka denna relativt lilla grupp av föräldrar, utan de behöver mer specifika insatser.

Bred information om barnmisshandelns negativa konsekvenser kommer att behövas även i framtiden, men för att komma åt de mest utsatta barnen behövs intensifierade satsningar på selektiv och indikerad prevention. Den selektiva preventionen riktas mot just de situationer och grupper där barnmisshandel är mer vanligt förekommande. Det kan till exempel handla om att se till att barn med funktionsnedsättning får särskilt anpassad information om sina rättigheter och att deras föräldrar får avlastning som gör att de orkar med den pressade situationen som det innebär att ha barn med särskilda behov. Ett annat exempel är information om svensk lagstiftning och om alternativa uppfostringsmetoder för föräldrar som invandrat från ett land där kroppslig bestraffning är tillåten och vanligt förekommande.

Indikerad prevention innebär insatser i de familjer där barnmisshandel redan förekommer, för att hindra att den fortsätter och att den förvärras. Det är mycket angeläget att ingripa i tid och att bryta de mönster som ligger bakom att föräldrar använder våld, men också att mildra de skador som misshandelns redan åsamkat. Samtidigt visar en rapport från SBU (2018) att endast ett fåtal av de öppenvårdsinsatser som socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrien erbjuder familjer, där det förekommer våld och försummelse av barn, har undersökts i forskningsstudier som gör det möjligt att bedöma effekterna av insatserna. SBU:s bedömning är att bättre kunskap om insatsernas effekter skulle ge förutsättningar för att färre barn ska utsättas för våld och försummelse.

Vår kartläggning visar att de föräldrar som fått insatser i form föräldrastöd i hög utsträckning är nöjda. Det kontrasterar mot att de elever som i elevenkäten svarat att de varit utsatta för barnmisshandel i hög utsträckning aningen blivit utan hjälp eller är missnöjda med den hjälp de fått (Jernbro & Janson, 2017). SBU (2018) redovisar också att brukarföreningar vittnar om att barn och unga som av olika anledningar haft kontakter med socialtjänsten saknar stöd för att hantera svåra upplevelser.

Trots att Sverige ligger i framkant när det gäller trygga uppväxtförhållanden för barn och stöd till föräldrar, så speglar denna studie att det fortfarande finns områden att arbeta vidare med och utveckla för att kunna ge alla barn en så trygg och bra barndom som möjligt. Det finns ett stort behov av att göra stöd och behandling mer lättillgängligt för barn och unga som utsatts för våld. Det går inte att invänta kvalificerade effektutvärderingar innan insatser sätts in. Barn och familjer som har behov av stöd behöver erbjudas detta. SBU påpekar i ett tillägg i Läkartidningen att hänsyn behöver tas till varje barns och familjs förutsättningar och behov, vilken problematik som förekommer, förutsättningar för att genomföra och erbjuda insatser, vilka insatser som finns tillgängliga, vilka som är testade och används i Sverige samt vilket vetenskapligt stöd en insats har. Det är inte självklart att alla verksamheter kan välja de insatser som har vetenskapligt stöd i SBU-rapporten. Däremot är det viktigt att systematiskt följa upp hur det går för familjerna (Leander, Axberg & Janson, 2018).

De allra flesta föräldrar i dagens Sverige är inte i behov av kvalificerade insatser för att uppfostra sina barn utan våld och kränkningar, då majoriteten har utvecklat alternativa strategier vid konflikthantering med sina barn. De flesta föräldrar reflekterar mycket kring sin föräldraroll och söker aktivt information för att lära sig mer om barnuppfostran och föräldraskap, då man vill ge sitt barn en så god och trygg uppväxt som möjligt.

Behov av fortsatt forskning

Förekomsten av barnmisshandel och attityder till att använda kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling behöver fortsätta att följas över tid med regelbundet återkommande studier. Det är av värde att göra intervjustudier med föräldrar som tillhör grupper där barnmisshandel är mer förekommande, för att få fördjupad kunskap om hur våld kan förebyggas.

Det finns ett stort behov av riktade forskningsmedel för att utvärdera insatser för familjer där det förekommer våld och försummelse. Framtida utvärderingar behöver också innefatta vad barn och unga själva tycker om det de erbjuds, och vad de saknar i form av stöd och behandling.

REFERENSER

- Annerbäck, E. (2011). Child Physical Abuse. Characteristics, Prevalence, Health and Risktaking. Linköping University Medical Dissertations No. 1234. Department of Clinical and Experimental Medicine Child and Adolescent Psychiatry. Linköping University, Sweden.
- Bremberg, S. & Eriksson, L. (2010). Investera i barns hälsa. Stockholm: Gothia Förlag.
- Crandall, M., Chiu, B., & Sheehan, K. (2006). Injury in the first year of life: risk factors and solutions for high-risk families. *Journal of surgical research*, 133(1), 7-10.
- Durrant, J.E., Acar, E., McNeil, J., Watkinson, A.M., & McGillivray, A. (2017). Predicting adult's approval of physical punishment from their perceptions of their childhood experiences. *International journal of child, youth and family studies*, 8 (3-4):127-153.
- Durrant, J.E. & Ensom, R. (2017). Twenty-Five Years of Physical Punishment Research: What Have We Learned? *Journal of the Korean Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 28(1), 20-24.
- Eisenberger, N. I., Lieberman, M. D. & Williams, K. D. (2003). Does Rejection hurt? An fMRI study of social exclusion. *Science*, 302(5643), 290-292.
- Ellonen, N., Jernbro, C., Janson, S., Tindberg, Y., & Lucas, S. (2015). Current Parental Attitudes Towards Upbringing Practices in Finland and Sweden 30 Years after the Ban on Corporal Punishment. *Child Abuse Review*, 24(6), 409-417.
- Gershoff, E.T. & Grogan-Kaylor, A. (2016). Spanking and child outcomes: Old controversies and new meta-analyses. *Journal of family psychology*, 30, 453-469.
- Gershoff, E.T., Sattler, K.M.P., & Ansari, A. (2018). Strengthening causal estimates for links between spanking and children's externalizing behavior problems. *Psychological Science*, 29 (1), 110-120.
- Gilbert, R., Fluke, J., O'Donnell, M., Gonzalez-Izquierdo, A., Brownell, M., Gulliver, P., Janson, S., & Sidebotham, P. (2012). Child maltreatment: variation in trends and policies in six developed countries. *The Lancet*, 379(9817), 758-772.
- Gilbert, R., Spatz Widom, C., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373(9657), 68-81.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105-112.
- Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (red). (2012). Tillämpad kvalitativ forskning i hälso- och sjukvård. Kap. 11. Lund: Studentlitteratur.
- Grogan-Kaylor, A., Ma, J., & Graham-Bermann, S.A. (2018). The case against physical punishment. *Current opinion in psychology*, 19, 22-27.
- Janson, S., Jernbro, C., & Långberg, B. (2011). Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige: en nationell kartläggning 2011. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

- Janson, S., Långberg, B., & Svensson, B. (2010). A 30-year ban on physical punishment of children. In J. Durrant & A. Smith (Eds.), *Global Pathways to Abolishing Physical Punishment: Realizing Children's Rights* (pp. 241-255). New York: Taylor & Francis.
- Jernbro, C., Eriksson, U. B., & Janson, S. (2010). Young adults' personal views on child abuse. *Nordic Journal of Social Research*, 1(0).
- Jernbro, C. & Janson, S. (2017). *Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Jones, L., Bellis, M.A., Wood, S., Hughes, K., McCay, E., Eckley, L., Bates, G., Mikton, C., Shakespear, T., & Officer, A. (2012). Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systemic review and meta-analysis of observational studies. *Lancet*, 380, 899-907.
- Leander, L., Axberg, U., & Janson, J. (2018) SBU: *Välgjorda studier behövs om insatser vid våld mot barn i familjen*. *Läkartidningen*, 115.
- Lucas, S. & Jernbro, C. (2014). Försummelse av barn – ett försummat problem. *Läkartidningen*, 111, 1–3.
- Ruckstaetter, J., Sells, J., Newmeyer, M.D., & Zink, D. (2017). Parental Apologies, Empathy, Shame, Guilt, and Attachment: A Path Analysis. *Journal of Counseling & Development*, 95, 389-400.
- SBU (2018). *Öppenvårdsinsatser för familjer där barn utsätts för våld och försummelse*. En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter. Stockholm: Statens beredning för social och medicinsk utvärdering (SBU).
- Siegel, D.J. & Bryson, T.P. (2014). *No-Drama Discipline: The Whole-Brain Way to Calm the Chaos and Nurture Your Child's Developing Mind*. New York: Bantam Books.
- Socialdepartementet. (2001). *Barn och misshandel. En rapport om kroppslig bestraffning och annan misshandel i Sverige vid slutet av 1900-talet*. SOU 2001:18.
- Strauss, M. A. (1998). *Corporal Punishment of Children and Adult depression and Suicidal Ideation*. New York: Cambridge University Press.
- Svensson, B., Eriksson, U-B., & Janson, S. (2013). Exploring risk for abuse of children with chronic conditions or disabilities – parent's perceptions of stressors and the role of professionals. *Child: Care, Health & Development*, 39(6), 887–893.
- Vetenskapsrådet (2009). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2018-01-05: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Wells, M. (2016). Literature review shows that fathers are still not receiving the support they want and need from Swedish child health professionals. *Acta Paediatrica*, 105, 1014-23.

Frågor om familjen

1. Du som svarar på den här enkäten, vilken relation har du till barnet (vars namn står på kuvertet)?

- Biologisk mamma
- Biologisk pappa
- Styvmamma/bonusmamma
- Styvpappa/bonuspappa
- Adoptivmamma
- Adoptivpappa
- Familjehemsamma Hoppa till fråga 3
- Familjehemspappa Hoppa till fråga 3
- Annan vuxen vårdnadshavare (exempelvis mor- och farföräldrar)

2. Är du gift, sambo eller ensamstående?

- Ensamstående
- Gift/sambo med barnets andra biologiska förälder (eller adoptivförälder)
- Gift/sambo med någon annan än barnets andra biologiska förälder (eller adoptivförälder)

3. Hur gammal är du?

Jag är år gammal

4. Är du själv eller din ev. make/maka/sambo född i ett annat land än Sverige?

- Nej
- Ja, jag
- Ja, min make/maka/sambo
- Ja, både jag och min make/maka/sambo

5. Vilken är din högsta slutförda utbildning?

(endast ett kryss)

- Ingen slutförd utbildning
- Grundskola
- Gymnasium, med yrkes-/praktisk inriktning
- Gymnasium, med teoretisk inriktning
- Folkhögskola eller Kvalificerad Yrkesutbildning (KY-utbildning)
- Universitets- eller högskoleutbildning kortare än 3 år
- Universitets- eller högskoleutbildning 3 år eller längre
- Annan utbildning, vilken?

6. Har din familj råd att köpa det ni behöver?

- Alltid/ofta
 Ibland
 Sällan eller aldrig

7. Har ditt barn någon kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning?

- Nej, mitt barn har ingen kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning
 Ja, mitt barn har följande sjukdom/ar eller funktionsnedsättning/ar (ange vilka/vilken på raden):

.....

Frågor om barnuppfostran

8. Här följer några påståenden om dig och ditt barn. Hur har det varit de senaste 6 månaderna? Kryssa för det alternativ som stämmer bäst. Om något alternativ inte passar för ditt barns ålder, lämna rutan tom.

	Alltid eller oftast	Ibland	Sällan eller aldrig
a. Du berömmar ditt barn när han/hon har gjort något bra	☐	☐	☐
b. Du berömmar ditt barn utan någon speciell orsak	☐	☐	☐
c. Du läser för ditt barn eller uppmuntrar till läsning	☐	☐	☐
d. Du är med barnet och deltar i aktiviteter (t.ex. bad, bio, gymnastik, sång, läxläsning etc.)	☐	☐	☐
e. Ditt barn kommer till dig för tröst när han/hon är ledsen eller orolig	☐	☐	☐
f. Du visar med ord och gester att du tycker om honom/henne	☐	☐	☐
g. Du har tydliga gränser och regler för ditt barn	☐	☐	☐
h. Du låter ditt barn vara med och bestämma och planera saker	☐	☐	☐

9. Vilka av följande saker tycker du är okej att göra som förälder om man blir arg på ett barn?

Du kan kryssa i ett eller flera svar.

- Hota med att förbjuda något
- Dra in barnets vecko- eller månadspeng
- Förbjuda barnet att gå ut med kompisarna
- Hota med att slå barnet
- Ge örfilar eller på annat sätt slå barnet
- Som förälder får man inte göra något av ovanstående, oavsett vad barnet har gjort
- Har ingen åsikt

10. Alla föräldrar och barn hamnar då och då i små eller stora konflikter med varandra. Det kan bero på motstridiga viljor, att barnet gjort något utan föräldrarnas tillåtelse eller att man bara inte har kommit överens.

Vad man då gör i dessa situationer varierar mellan olika tillfällen och/eller mellan olika personer. Det beror också på barnets ålder och/eller en rad andra omständigheter.

Om något eller några alternativ inte passar för ditt barns ålder, lämna rutan tom.

Hur många gånger under de <u>senaste 12 månaderna</u> har du...	Ingen gång	1-2 gånger	3-10 gånger	Mer än 10 gånger
distraherat honom/henne, försökt göra något annat?	☐	☐	☐	☐
kramat honom/henne tills problemet konflikten var över?	☐	☐	☐	☐
gått ifrån honom/henne och struntat i problemet/konflikten?	☐	☐	☐	☐
inte gett honom/henne vecko- eller månadspeng?	☐	☐	☐	☐
inte låtit honom/henne vara ute med kompisar?	☐	☐	☐	☐
inte låtit barnets kompisar följa med hem?	☐	☐	☐	☐
gett barnet extra sysslor/saker att göra (t.ex. städa sitt rum)	☐	☐	☐	☐
gett barnet "time-out" (t.ex. barnet får stå i ett hörn en viss tid eller vara ensam på sitt rum)	☐	☐	☐	☐
kallat barnet för "dum", "elak" eller liknande saker	☐	☐	☐	☐

11. Hur ofta har du försökt lösa konflikter med barnet på något annat sätt? Det vi frågar om här varierar mycket med barnens ålder. Om något eller några alternativ inte passar för ditt barns ålder, lämna rutan tom.

Hur många gånger under de <u>senaste 12 månaderna</u> har du...	Ingen gång	1-2 gånger	3 -10 gånger	Mer än 10 gånger
diskuterat om det som orsakade konflikten?	☐	☐	☐	☐
skaffat dig mer argument som stöd för din ståndpunkt?	☐	☐	☐	☐
tagit hjälp av någon annan i diskussionen?	☐	☐	☐	☐
svurit åt eller bråkat med honom/henne?	☐	☐	☐	☐
tjurat eller vägrat prata om saken?	☐	☐	☐	☐
slängt igen dörren eller klampat ut ur rummet/lägenheten/huset?	☐	☐	☐	☐
gråtit inför honom/henne?	☐	☐	☐	☐
förolämpat honom/henne?	☐	☐	☐	☐
kastat, sparkat på eller slagit sönder något inför honom/henne?	☐	☐	☐	☐
hotat slå eller kasta något på honom/henne?	☐	☐	☐	☐
kastat något på honom/henne?	☐	☐	☐	☐
knuffat eller huggit tag i honom/henne	☐	☐	☐	☐
ruskat om honom/henne	☐	☐	☐	☐
bitit honom/henne	☐	☐	☐	☐
slagit eller klappat till honom/henne?	☐	☐	☐	☐
sparkat eller slagit honom/henne med knytnävarna?	☐	☐	☐	☐
försökt slå honom/henne med något slags föremål?	☐	☐	☐	☐
slagit honom/henne med något slags föremål?	☐	☐	☐	☐

12. Har ditt barn blivit slagen eller utsatt för andra fysiska bestraffningar av annan vuxen i familjen de senaste 12 månaderna?

- Nej, aldrig
 Vid enstaka tillfällen
 Många gånger

13. Om du bara tänker på hur det var senaste gången du och barnet hade en konflikt, hur var du eller hur kände du dig då?

Du kan kryssa i ett eller flera svar.

- Jag var trött
- Jag var ledsen
- Jag var påverkad av alkohol, droger eller läkemedel
- Jag var stressad av barnet
- Jag var stressad av min arbetssituation
- Jag var stressad av min allmänna livssituation
- Jag var i konflikt med sambon/makan/maken
- Jag var inget av detta, utan bara som vanligt
- Jag kommer inte ihåg

14. Har du någonsin fått professionellt stöd för att hantera olika svårigheter i föräldraskapet?

- Nej; har inte haft behov
- Nej; haft behov men inte sökt
- Begärt stöd, utredning pågår
- Begärt stöd, men inte fått något
- Ja, har haft stöd som hjälpte. Vad? _____
- Ja, har haft stöd som inte hjälpte. Vad? _____

Kommentarer: _____

15. Har du någon gång i ditt liv upplevt någon av följande allvarliga händelser?

Du kan kryssa i ett eller flera svar.

- En livshotande naturkatastrof
- Krigshandlingar
- Blivit tvungen att fly från ditt hemland
- Varit med om en allvarlig olycka
- Blivit allvarligt skadad
- Haft en allvarlig eller livshotande sjukdom
- Varit närvarande när någon familjemedlem eller vän dog, blev allvarligt sjuk eller skadad
- Haft alkohol- drog eller läkemedelsberoende
- Blivit slagen eller utsatt för andra övergrepp som barn (av någon vuxen)
- Sett någon bli allvarligt skadad eller dödad
- Någon annan allvarlig händelse, ange vad:
- Jag har aldrig varit med om något av ovanstående

Tack för att du svarade på enkäten!

Om du vill delge oss ytterligare synpunkter finns det plats att skriva på nästa sida.

Familjen

- Vill du berätta om din familj och vilka barn du har ansvar för? (ålder och kön, släktskap)

Föräldraskap och barnuppfostran

- Vilka aktiviteter gör ni tillsammans som familj?
- Vad tycker du är viktigt i barnuppfostran?
- Tänker du och din sambo/den andra föräldern lika kring uppfostran? Finns det situationer när ni motverkar varandra?
- Hur skulle du beskriva dig som förälder? Skiljer det sig över tid eller med olika barn?
- Hur tycker du att en bra förälder är mot sina barn?
- Hur anser du att en förälder inte ska vara?

Konflikthantering

- Kan du beskriva en situation där du var nöjd med hur du fungerade som förälder?
- Kan du beskriva en situation där du var missnöjd med hur du fungerade som förälder?
- Kan du beskriva konflikter med ditt/dina barn?
- Vad gör du för att förhindra konflikter?
- Vad gör du när konflikter uppstår?
- Hur gör du när ditt barn/dina barn inte gör som du vill? (avleder, ignorerar, tillrättavisar etc)
- Hur ser du på konsekvenser eller bestraffningar?
- Hur tänker du kring det här med "timeout"? (ställa barn i skamvrån/på en särskild stol)
- Hur långt går du innan du ger med dig? Vart sätter du gränsen? (förhandling, hot)
- Vilka situationer upplever du är svårast?

Barndomen

- Hur blev du själv uppfostrad?
- Vad tar du efter av dina föräldrar när det gäller barnuppfostran?
- Finns det sådant du vill göra annorlunda eller som du tar avstånd från?

Andra vuxnas roller och föräldrastöd

- Vem vänder du dig till om du behöver stöd i ditt föräldraskap? Vad behöver du då?
- Finns det andra som ger eller har gett dig stöd?
- Upplever du att du fått tillräckligt med stöd i ditt föräldraskap? Om inte, vad skulle du önska? I vilken fas i barnets utveckling?
- Hur upplever du stödet från skola och förskola?
- Har du några förebilder när det gäller föräldraskap?
- Vilken syn har du på gemensamt föräldraskap, gemensamma beslut och delad föräldraledighet?

Praktiska omständigheter som påverkar föräldraskapet

- Finns det andra faktorer som påverkar ditt föräldraskap? (tex i relation till arbete och ekonomi, eller andra personer)

Råd till andra

- Vilka råd skulle du vilja ge till en nybliven förälder när det gäller uppfostran?
- Har du några råd du skulle vilja ge till beslutsfattare/politiker?
- Är det nått mer du vill tillägga kring barnuppfostran, föräldraskap och konflikthantering?

DEN BÄSTA OCH SVÅRASTE UPPGIFTEN I VÄRLDEN

BARNUPPFOSTRAN OCH KONFLIKTHANTERING BLAND FÖRÄLDRAR I SVERIGE 2017

Carolina Jernbro, Martina Svensson, Åsa Landberg och Staffan Janson

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har på uppdrag av regeringen låtit forskare genomföra en kartläggning av kroppslig bestraffning och annan kränkande behandling av barn i Sverige. Föräldrar har anonymt fått svara på enkätfrågor om synen på barnuppfostran och om hur de själva uppfostrat sitt barn under det senaste året. Resultaten bygger på vad föräldrarna själva valt att berätta, men eftersom delvis samma frågor ställts vid flera undersökningar går det att jämföra svaren med tidigare år. För att komplettera och fördjupa enkät-svaren har vi även genomfört intervjuer med föräldrar.

Enkätstudien och intervjustudien visade att föräldrarna anser att kärnan i barnuppfostran är kärlek, närvaro och att vara konsekvent. I stort sett alla föräldrar tog avstånd från våld och kränkningar.

Trots det rapporterade två procent av föräldrarna i enkätstudien att de använt fysiskt våld mot barnet det senaste året. Det handlade främst om att föräldern klappat till eller kastat något på barnet. Nästan 19 procent uppgav att de hade vid minst ett tillfälle det senaste året knuffat eller ruskat sitt barn och 12 procent av föräldrarna hade använt psykiskt våld mot barnet det senaste året.

Oavsett bakgrund och orsak är våld mot barn alltid fel. I Sverige har vi i stor utsträckning lyckats förebygga att föräldrar använder våld i syfte att uppfostra, men det allvarliga våldet som drabbar en liten grupp barn har inte minskat över tid på samma sätt som de mer lindriga formerna. Nästa stora utmaning är att reducera även det våldet så att vi på sikt kan leva upp till Barnkonventionens krav att alla barn har rätt till en uppväxt fri från våld.

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stödja metod- och kunskapsutveckling i syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta situationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) och fokuserar på att öka kompetensen hos professionella som möter barn, genom att utveckla och sprida kunskap från forskning och praktik. Vi ger bland annat anslag till barn- och ungdomsforskning, driver egna utvecklingsprojekt, anordnar konferenser och seminarier samt ger ut böcker i aktuella frågor.

Läs mer om oss på www.allmannabarnhuset.se